

QL
461
P544
ENT

PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de

VLAAMSE VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE

Afgiftekantoor Antwerpen X

ISSN 0771-5277

Redactie: Dr. J.-P. Borie (Compiègne, France), T. C. Garrevoet (Antwerpen), B. Goater (Chandlers Ford, England), Dr. K. Maes (Gent), Dr. K. Martens (Brussel), H. van Oorschot (Amsterdam), D. van der Poorten (Antwerpen), W. O. De Prins (Antwerpen).

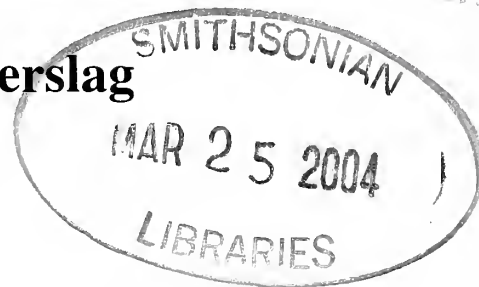
Redactie-adres: W. O. De Prins, Diksmuidelaan 176, B-2600 Antwerpen (Belgium).

e-mail: willy.deprins@village.uunet.be.

Jaargang 29, nummer 2

1 juni 2001

Trekvlinders in 2000, zeventiende jaarverslag (Lepidoptera)

Bart Vanholder

Résumé. Lépidoptères migrants en 2000, dix-septième rapport (Lepidoptera)

Rapport sur les lépidoptères migrants observés en Belgique en 2000. Nous donnons un tableau avec informations sur les migrants par décade à la fin de l'article.

Abstract. Migrant Lepidoptera in 2000, seventeenth annual report (Lepidoptera)

Report on migrants observed in Belgium in 2000. A summarising table with all information on Belgian migrants and vagrants per decade is given at the end.

Key words: migrating Lepidoptera – Belgium.

Vanholder, B.: Hoogstraat 50, B-9450 Haaltert. E-mail: bvholder@bigfoot.com

<http://www.trekvlinderonderzoek.com>

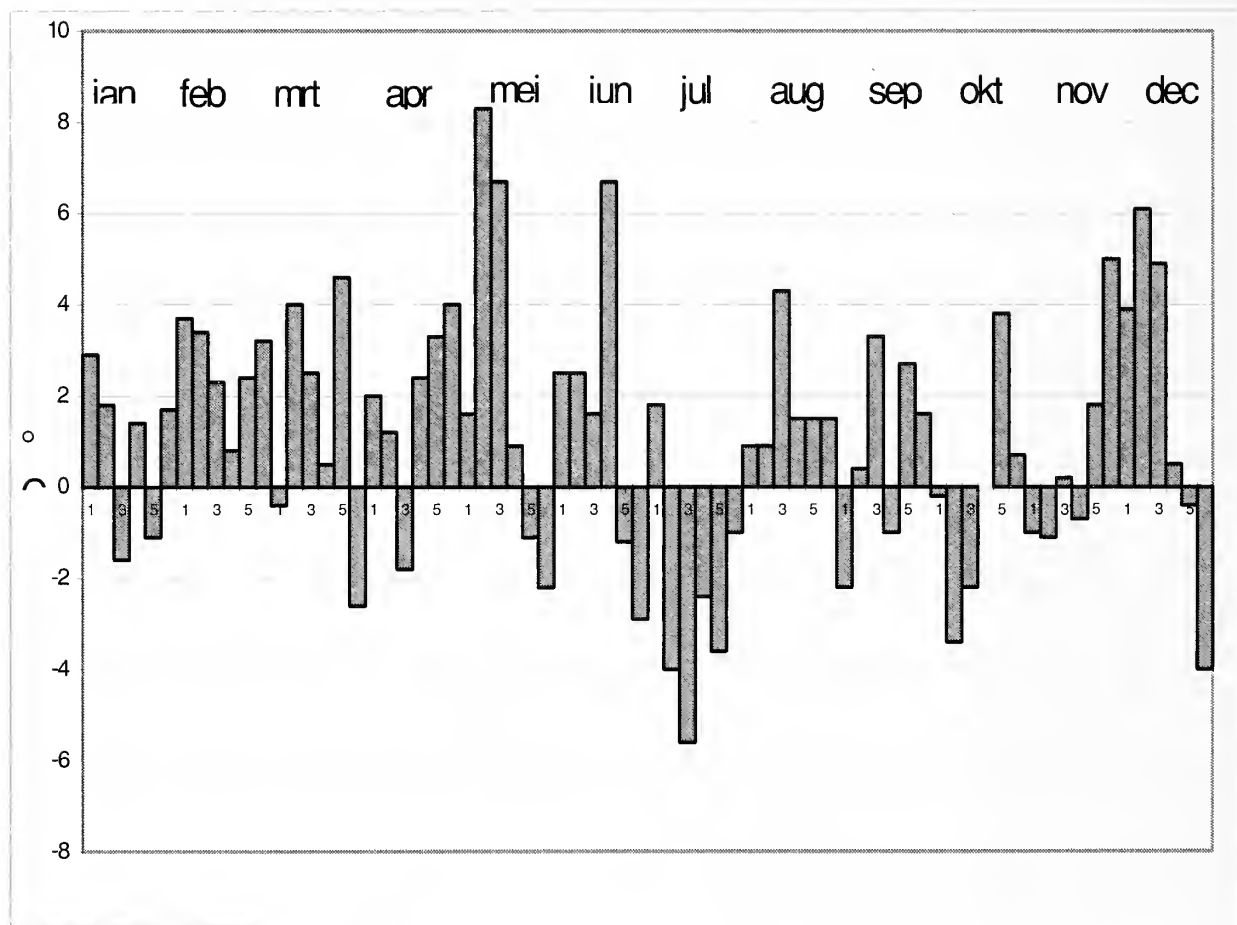
Inleiding

Na de 3 vette jaren 1994–1996 sloten we nu 3 magere jaren af. Net zoals 1998 en 1999 was 2000 niet goed voor migratie. Een flink aandeel daarin had natuurlijk de somberste juli-maand ooit. De temperatuur was vele dagen erg laag voor de tijd van het jaar. Er stuurden slechts 108 personen gegevens in, waarvan 89 vaste medewerkers. Slechts 40 mensen stuurden gegevens over nachtvlinders in. Er kan van een duidelijke onderbemonstering gesproken worden in de provincie Antwerpen; ze scoort met haar aantallen zelfs even slecht als de provincie Henegouwen, waar veel minder waarnemers wonen! Laten we hopen dat het eerste millenniumjaar terug een ommekeer mag betekenen. Veel gegevens uit Frankrijk werden niet meer in het verslag opgenomen. Er is een groeiend aantal Franse waarnemers en deze wonen verspreid over geheel Frankrijk. Bovendien is in Frankrijk een eigen initiatief op gebied van trekvlinders ontstaan waarmee we vanzelfsprekend willen samenwerken om

vergelijkingen te kunnen maken. Ik verwerk enkel nog buitenlandse gegevens in het verslag wanneer ze maximum 20 km buiten de Belgische grens liggen. Deze data zijn fenologisch nog verwant met onze fauna. Voor de systematiek en nomenclatuur van de besproken trekvlindersoorten en zwervers werd De Prins (1998) gevolgd. Als aanduiding voor het voorkomen van vlinders wordt volgende richtlijn gevolgd:

- Regelmatig (jaarlijks voorkomend, uitzonderlijk ontbrekend gedurende 1 jaar).
- Onregelmatig (1 keer per 2 jaar, in regel niet jaarlijks voorkomend).
- Zeldzaam (max. 1 keer per 5 jaar waargenomen).
- Zeer zeldzaam (max. 1 keer per 10 jaar).
- Uitzonderlijk (1 keer per 20 jaar).

Opgelet! Noteer het nieuw adres van het trekvlinderonderzoek: alle correspondentie dient nu gevoerd via Bart Vanholder BTO, Hoogstraat 50, B-9450 Haaltert.

Figuur 1: Afwijking van de gemiddelde temperatuur per pentade te Ukkel t.o.v. de normale temperatuur. Normale afwijking = 0°C.

Klimatologisch overzicht van 2000

Ondanks het feit dat het jaar 2000 voor zijn gemiddelde temperatuur het derde warmste ooit was, waren ideale omstandigheden voor vlindertrek relatief

schaars. Daarbij kwam dat het jaar abnormaal nat was. De maand januari zette warm in met zachte, maritieme stromingen tussen de 1ste en de 11de. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de eerste *Vanessa atalanta* reeds op 3 januari werd opgetekend. In februari waren er abnormaal hoge temperaturen als gevolg van constante, zachte, maritieme luchtstromingen. Op het einde van de maand werd zelfs reeds een *Macroglossum stellatarum* gezien, wat zeldzaam is in februari. We sloten de winter, waarin vriesdagen ontbraken, zacht af. Dit maakte wellicht overwintering mogelijk van enkele soorten trekvlinders. In maart zorgden de zachte, maritieme luchtstromingen tussen de 5de en de 20ste ervoor dat we, ondanks een zeer abnormaal tekort aan zonneschijn, toch nog enkele overdag vliegende trekvlinders konden zien: *V. atalanta* en *M. stellatarum*. In april, met haar abnormaal hoge gemiddelde temperatuur, namen we bij aanvang van de maand nog meer van deze vlinders waar, vooral na de zachte, maritieme stroming in het begin. Daarna volgde er een zuidelijke stroming tussen de 19de en de 28ste, zodat we reeds de eerste *Plutella xylostella*, *V. cardui* en *Autographa gamma* te zien kregen. Echt gunstig migratieweer volgde echter in de maand mei met tussen de 1ste en de 11de stromingen van tropische oorsprong. Deze waren ervoor verantwoordelijk dat we een zeer abnormaal hoge gemiddelde temperatuur optekenden voor mei. Dit was te merken aan de aantallen van vernoemde trekvlinders, die een top bereikten in het midden van de maand. In juni werden luchtstromingen van tropische oorsprong tussen de 1ste en de 3de opgetekend en dit bracht twee nieuwe trekvlindersoorten mee, *Agrotis ipsilon* en *Colias crocea*. Daarnaast noteerden we pieken in het voorkomen van *P. xylostella* en *A. gamma*, vermoedelijk uitsluitend primaire migranten. Tussen de 11de en de 14de waren de luchtstromingen van tropisch, continentale oorsprong, wat zorgde voor een piek in het voorkomen van *M. stellatarum* en *V. cardui*. Ook *V. atalanta* liet zich in deze periode in hogere aantallen opmerken. Dat was eigenlijk de laatste keer dat we in 2000 stromingen van tropische oorsprong kenden. De zeer sombere julimaand, met een absoluut record in het tekort aan aantal uren zonneschijn en een zeer hoog neerslagtotaal legde een hypotheek op het verder verloop van trekvlinders in 2000. Het was bovendien fris zodat een soort als *M. stellatarum* blijkbaar geremd bleek bij de ontwikkeling van nakomelingen, want in september tekenden we niet het grote aantal waarnemingen op dat kon verwacht worden op basis van de hoge aantallen in de lente. Normaal zijn september en oktober erg goed voor deze soort en dit was zeker in 2000 niet het geval! Het enige lichtpuntje in juli was het begin van de maand toen 3 dagen zachte, maritieme stroming ons de eerste *Udea ferrugalis* brachten en het einde van de maand die *Nomophila noctuella* en een piekmoment bij *P. xylostella* opleverde. Augustus werd abnormaal warm en we konden de slechte zomerwaarnemingen voor trekvlinders omkeren: enkele bijzondere trekvlinders werden op het einde van de maand gezien, met name *Rhodometra sacraria* en *Mythimna unipuncta* na piekmomenten voor hier opgegroeide generaties *C. crocea*, *V. atalanta*, *V. cardui* en *A. gamma* in het midden van de maand. Daarvoor was wellicht de zeer warme, continentale luchtstroming van de 12de tot de 14de verantwoordelijk. September was geen slechte maand met

uitzonderlijk hoge gemiddelde temperaturen. In de laatste decade zagen we enkele opmerkelijke soorten, met name *Spodoptera exigua*, *Mythimna vitellina* en *Heliothis peltigera*. Hiervoor hebben we niet dadelijk een verklaring, mogelijk betrof het nakomelingen. Na een gewone maand oktober kregen we een erg laat seizoen door abnormaal hoge temperaturen vanaf midden november. Het gevolg was dat nachtvorst zeer lang uitbleef en we geen vriesdagen kenden. Enkele trekvlinders profiteerden daarvan en lieten een record in de uiterste datum optekenen. *P. xylostella*, *U. ferrugalis*, *C. crocea*, *V. cardui* en *Chrysodeixis chalcites* werden nog nooit zo laat op het jaar gezien. Tot ver in december bleef de nachtvorst uit, wat goede kansen bood aan overwinterende trekvlinders.

Medewerkers aan het verslag 2000

Artoisenet A., Bastiaens Hubert, Bauduin Mathieu, Bonmarchand, Boone, Cambier François, Casier, Chanteux Bernard, Chapelle J., Cluck Pierre, Cromar N., D'Hondt, De Bakker J., De Boer A., De Bruyn Luc, De Decker Herwig, De Kesel Toon, De Meyer, De Turck Aubin, De Witte Thierry, Declercq Frans, Deduytsche, Dupont Sylvain, Durinck Paul, Evrard Ghislain, Faquaet Marcel, Fransaer Frans, Fregat Christian, Galoppin Roger, Gillard Marcel, Goossens Claire, Gryffroy Dries, Guinez Remi, Hooft Godelieve, Houyez Marcel, Janssens Karel, Janssens Kjell, Jonckheere Filip, Kempeneer, Kinders Hans, Kindts Boudewijn, Lamard Laurent, Lambie R., Lambrechts Jorg, Laus, Leeb Frédéric, Lemaire, Leveque Antoine, Lighezzolo Patrick, Litt René, Lorge Noel, Maes Boudewijn, Meert Ruben, Mentens, Meuris Eric, Mignon, Misonne Bernard, Nicolas, Nyst R. H., Opdenacker Miel, Pauwels Jan, Pevenage Dora, Pletinck René, Renneson Jean-Luc, Reumkens Hub, Romain M. Th, Ronijns, Rose L., Rouard Michel, Rysselaere J., Sauvage Alain, Sierens Tom, Spronck René, Spruytte Stef, Stassart Eric, Taelman Ed, Thoné Gerard, Troukens Willy, Van Aelst E., De Keere Diëgo, Van De Kerckhove Omer, Van De Vijver Willy, Van Kerckvoorde, Van Gele P., Van Hoorebeke Gino, Van Moerkerke Roger, Van Opstaele Marc, Van Rie, Van Steenwinkel Carina, Van Tieghem, Vandemaele Willy, Vandenbossche Filip, Vanholder Bart, Verboven André, Verheijen, Vermandel Eddy, Vermersch Hubert, Verroken Luc, Verstraeten K., Vervaeke J., Virlet P., Voet Paul, Walterus F., Wieme Gabriel, William, Wintein Christoph, Wullaert Steve, Yde Alain.

Trekvlinders

Plutella xylostella (Linnaeus, 1758)

Het koolmotje had een opvallend goed jaar. W. Vandemaele maakte te Deerlijk een mooi overzicht van de volledige vliegtijd (fig. 2). Hij nam op zijn eentje 240 exemplaren waar van het totaal van 575! De vroegste waarneming kwam van R. Spronck die te Visé op 26 april reeds een koolmotje meldde. Op 29 april zag A. Verboven de soort te Heverlee en W. Troukens te Dilbeek. Tijdens de tropische stromingen van 1 tot 11 mei was de soort reeds algemeen aanwezig; verschillende exemplaren waren afgevlogen wat op migranten duidde. In de zomer werden drie piekperiodes bereikt: in de tweede pentade van juni, in de eerste en in de laatste pentade van juli. Hier werd eveneens het hoogste dagtotaal van 117 opgeteld: 100 stuks te Wenduine (B. Kindts). De dag ervoor noteerde ik eveneens het hoogste aantal te Haaltert: 24 stuks. Wellicht kan deze massale aanwezigheid duiden op een migratiefenomeen. In oktober werden nog 4 vlinders gezien. Het lang uitblijven van nachtvorst in 2000 leverde ons wel een

nieuw record op voor de uiterste datum: op 5 december zag ik nog een koolmotje in de lichtval te Haaltert.

Vindplaatsen: **Ant.(12)**: Antwerpen; **Bra.(83)**: Anderlecht, Dilbeek, Heverlee, Ottignies; **Lim.(2)**: Diepenbeek, Maasmechelen; **Luik(12)**: Haccourt, Lanaye, Visé; **O.VI.(115)**: Berlare, Daknam, Haaltert, Hamme, Overmere, Wachtebeke; **W.VI.(350)**: Deerlijk, Lauwe, Oostrozebeke, Wenduine. **Z.VI.(1)**: Heikant.

***Diasemia reticularis* (Linnaeus, 1761)**

Eén enkel exemplaar werd door J. Renneson te Rossignol gevonden op 16 juni. Dit lijkt één van de enige Belgische lokaliteiten voor deze soort te zijn. Ze is er in het verleden herhaaldelijk waargenomen en in 1997 voor het laatst gezien.

Vindplaatsen: **Lux.(1)**: Rossignol.

***Udea ferrugalis* (Hübner, 1796)**

Met 20 waarnemingen was 2000 toch een redelijk mooi jaar voor deze soort. S. Dupont zette het jaar in op 8 juli te Anhé. B. Chanteux ving het volgende exemplaar op 21 augustus te Battice en vanaf het einde van dezelfde maand werd de soort regelmatig op licht gevangen. De top van de vliegtijd lag in de laatste decade van oktober. Er werd, mede vanwege de lang uitblijvende vorst in 2000, een record opgetekend voor de uiterste datum: op 24 november zag ik *U. ferrugalis* te Haaltert op licht.

Vindplaatsen: **Bra.(4)**: Anderlecht, Dilbeek; **Luik.(1)**: Battice; **Nam. (9)**: Anhé, Presgaux; **O.VI.(3)**: Haaltert, Overmere; **W.VI (2)** Blankenberge, Wenduine.

***Nomophila noctuella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)**

Met 1009 gemelde vlinders is 2000 het tweede beste jaar na 1996, waarin wel meer dan 2800 vlinders geteld werden. De soort was vooral massaal aanwezig in het najaar. Het seizoen begon met 2 vlinders op 22 juli op HPL-licht te Hamme (H. Kinders). De volgende dag had hij er reeds vijf. D. Van de Keere sloot de maand juli de 29ste af met zelfs 7 vlinders. Een eerste hoogtepunt lag in de tweede decade van augustus met waarnemingen op verschillende lokaliteiten. Dit is minder goed te zien in het histogram (fig. 3) omdat dit afgevlakt wordt door de massale aantallen die eind september begin oktober werden opgetekend. Er werden tussen 25 september en 15 oktober aaneensluitend een hele serie vlinders gezien op vele plaatsen. Het zwaartepunt lag tussen 29 september en 2 oktober, dit werd door verschillende personen bevestigd die regelmatig de aantallen in hun tuin optekenden; hiervoor danken we bijzonder J. De Bakker in Hulst, W. Troukens te Dilbeek, A. De Turck te Wenduine en W. Vandemaele te Deerlijk. Misschien kan in deze periode een migratie-fenomeen de plots hoge aantallen verklaren, of anders betrof het een zeer geslaagde generatie nakomelingen. Op 22 oktober werd nog een piek in het voorkomen opgetekend; deze bestond naast de 80 vlinders door Alain Sauvage te Mairy gezien verder nog uit verschillende waarnemingen op 6 verschillende lokaliteiten. De laatste voor 2000 vloog op 31 oktober, toen J. De Bakker nog een vlindertje zag te Westerschelde. Ondanks het zachte herfstweer werd geen record opgetekend, want dit staat nog steeds op 23

november. J. De Bakker was onze trouwste melder met meer dan de helft van alle waarnemingen. De meeste vlinders werden in West- en Zeeuws-Vlaanderen gezien. Misschien was de kuststreek dus wel de migratie-route in 2000.

Vindplaatsen: **Ant.(5)**: Antwerpen Postel; **Bra.(37)**: Dilbeek, St.-Jans-Molenbeek, Tervuren, Vorst; **Hen.(2)**: Estinnes-au-Mont; **Luik.(4)**: Battice, Lanaye; **Nam.(2)**: Presgaux; **O.VI.(43)**: Berlare, Daknam, Deinze, Haaltert, Hamme, Knesselare, Maldegem, Overmere; **W.VI.(189)**: Blankenberge, Deerlijk, Knokke, Wenduine; **Z.VI.(623)**: Axel, De Clinge, Gasdam Saeftinge, Heikant, Hulst, St.-Jansteen, Westerschelde; **Fra. (104)**: Mairy, Nohan-sur-semois, Thilay.

***Agrius convolvuli* (Linnaeus, 1758)**

Het was een zeer pover jaar voor de windepilstaart. E. Taelman zag de eerste op 13 augustus op de Kruispoldersedijk in Zeeuws-Vlaanderen. Op 15 augustus stelde ik te Maaseik vast dat de rupsen toch talrijk moeten geweest zijn; op een tiental plaatsen in de maïsvelden waren er sporen van hun aanwezigheid. De meeste waren pas verpopt want ik vond slechts drie bijna volgroeide rupsen. De volgende dag zag D. van de Keere reeds 3 vlinders te St.-Laureins. De voornaamste vliegtijd situeerde zich echter in de laatste decade van september, wat overeenkomt met hier opgegroeide dieren die midden augustus verpopten. Op 7 oktober werd door J. De Bakker het laatste exemplaar gemeld te Clinge.

Vindplaatsen: **Bra.(1)**: Schepdaal; **Hen.(1)**: Seloignes; **Lim (3 +10 rupsen)**: Maaseik; **Lux.(1)**: Vance; **O.VI. (4)**: Hamme, St.-Laureins; **W.VI.(1)**: Nieuwkerke-Heuvelland; **Z.VI(4)**: Clinge, Hulst, Kruispoldersedijk, Vogelwaarde; **Fra.(2)**: Thilay.

***Acherontia atropos* (Linnaeus, 1758)**

Op 15 mei werd een doodshoofdvlinder aangetroffen door P. Voet in een gebouw te Oedelem. De volgende twee dagen werd telkens nog een vlinder gevonden. Dit kan erop wijzen dat het om adventieven ging. De enige andere vlinder werd door J. De Bakker uit Nieuwvliet vermeld op 5 augustus.

Vindplaats: **W.VI. (3)**: Oedelem; **Z.VI.(1)**: Nieuwvliet.

***Macroglossum stellatarum* (Linnaeus, 1758)**

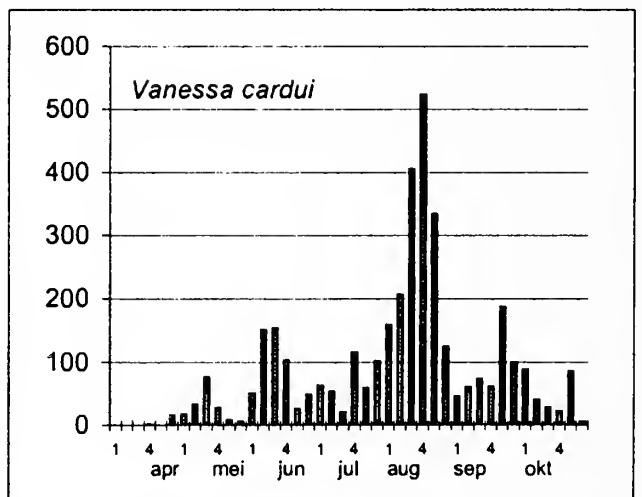
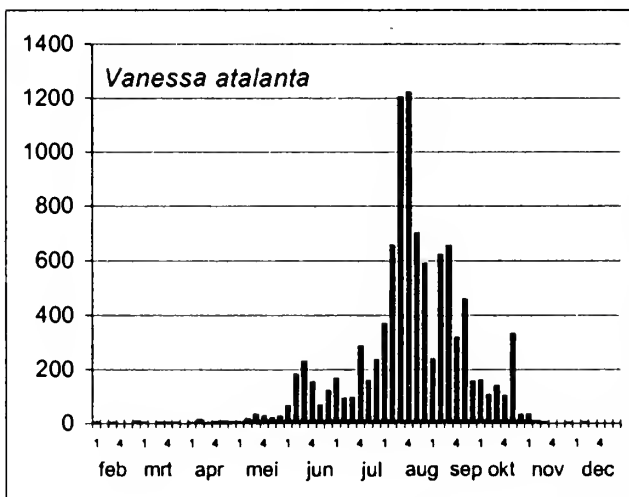
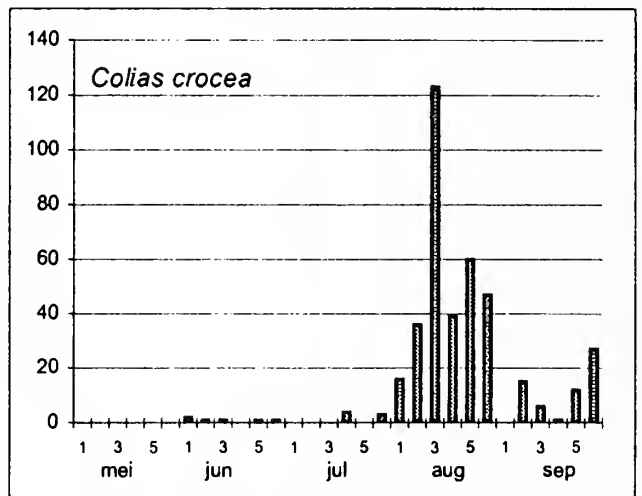
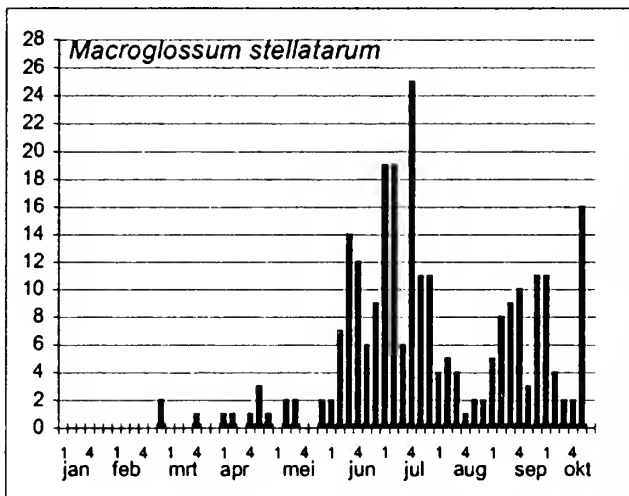
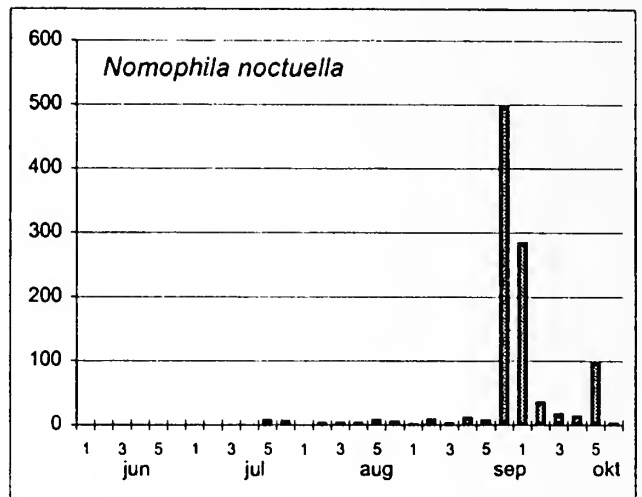
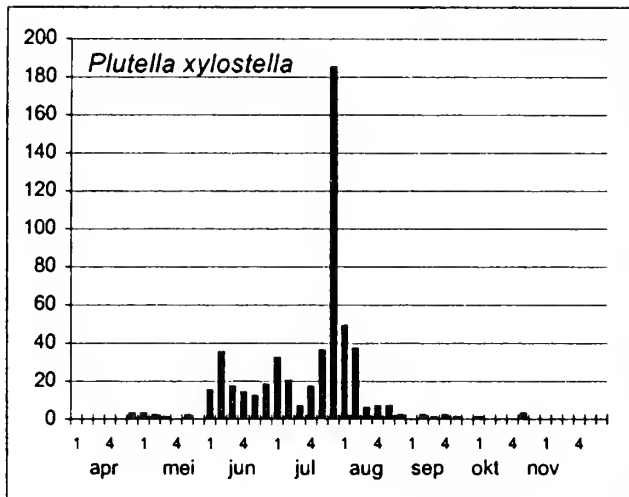
De eerste meekrapvlinder werd al erg vroeg foeragerend op paasbloem (*Narcissus*) opgemerkt door L. De Bruyn te Berchem op 27 februari. Op 18 maart zag ik een tweede te Haaltert. Er waren gedurende deze periode bijna constant zachte, maritieme luchtstromingen, zodat de vlinders uit het mediterrane gebied kunnen afstammen. De soort werd op 4 april te Chimay gezien (M. Rouard) en op 10 april te Luik (R. Spronck). M. Opdenacker zag te Maastricht op 19 april een vlinder rond kleefkruid vliegen; hij dacht dat het hier om een eiafleggend wijfje ging. We vermoeden dat er vanaf de derde decade van april migratie plaats vond want uit verschillende plaatsen kwamen waarnemingen binnen. De eerste helft van de erg zonnige meimaand was goed voor verder opbouwende aantallen. In deze periode werden meer typische migranten opgemerkt zoals *P. xylostella*, *V. atalanta*, *V. cardui* en *A. gamma*. De luchtstromingen waren tussen het begin van de maand en de 11de van tropische oorsprong. Ondanks het uitzonderlijk sombere weer in de zomer, werd een generatie waargenomen vanaf begin juni, met een hoogtepunt in de 4de pentade

van juli. B. Kindts vond een rups op 31 juli te Wenduine. Ze werd op walstro aangetroffen. Er kwam in de nazomer een generatie nakomelingen voor vanaf begin september. Deze generatie viel kleiner uit dan wat we verwacht hadden op basis van het aantal voorjaarsdieren. De sombere, frisse maand juli was daar duidelijk de oorzaak van. Gewoonlijk zijn in het najaar veel meer kolibrievlinders te zien dan in het voorjaar. De 5de pentade van oktober gaf nog een mooie piek, mede te danken aan de uitzonderlijk warme temperaturen. Dit kan duiden op een uitgestelde herfstgeneratie door het kille weer in juli. De periode werd echter abrupt afgebroken want in november werd geen enkele vlinder meer gezien. Met 259 waarnemingen was 2000 een beter dan gemiddeld jaar (fig. 4). G. Pierloot sloot het jaar af met waarnemingen te Ophoven op 23, 24 en 25 oktober.

Vindplaatsen: **Ant.(5)** Berchem, Mol, Poppel; **Bra.(11)**: Heverlee, Merchtem, Tervuren, Vorst; **Hen.(17)**: Cerfontaine, Chimay, Gilly, Ransart, Ressaix, Seloignes, Soignies; **Lim.(9)**: Dilsen, Oplabeek, Ophoven, Veldwezelt; **Luik(17)**: Ensival, Luik, Pepinster, Petit-Rechamps, Remouchamps, Spa, Ste.Cécile, Verviers; **Lux.(13)**: Biron, Habay, Luxembourg, Marbehan, Meix-devant-Virtont, Noirefontaine, Rossignol, Ste.-Marie-sur-Semois; **Nam.(49)**: Anhée, Bohan, Bousval, Ciergnon, Frasnes-lez-Couvin, Ham-sur-Sambre, Han-sur-Lesse, Jambes, Mariembourg, Namur, Petigny, Presgaux, Purnode, Treignes, Vierves; **O.VI.(40)**: Aalter, Daknam, Eeklo, Ertvelde, Evergem-Belzele, Haaltert, Hamme-St.Anna, Knesselare, Lembeke, Lokeren, Maldegem, Ronse, Sinaai, Ursel, Zomergem; **W.VI.(55+ 1 rups)**: Blankenberge, Deerlijk, Harelbeke, Heestert, Nieuwkerke-Heuvelland, Wenduine; **Z.VI.(63)**: Clinge, Groede, Hulst, Kloosterzande, Lamswaarde, Schoondijke, Sluiskil, Terneuzen, Vogelwaarde; **Fra.(10)**: Hautes Rivières, Linchamps, Monthermée.

***Colias croceus* (Fourcroy, 1785)**

We kenden een zeer goed jaar en konden bijna het recordaantal van 1996 evenaren. Een groot deel van de waarnemingen kwam op rekening van de vlinderwerkgroep van J. De Bakker die dagelijks tellingen uitvoerde in Zeeuws-Vlaanderen. Op 1 juni ving ik te Jametz een vrouwtje dat dadelijk eitjes aflegde, waarmee een kweek werd gestart die binnenshuis voorspoedig verliep. Op 9 juni slopen de eitjes uit en een maand later ontpopten de eerste vlinders. Op 3 juni meldde J. De Bakker de eerste vlinder in Zeeuws-Vlaanderen. Op 8 juni werd de soort te Drongen gezien. Mogelijk betrof het hier telkens migrerende vlinders want de luchtstromingen in de eerste drie dagen van deze maand waren van tropische oorsprong. Vanaf einde juli had zich hier een generatie ontwikkeld die erg uitgebreid was en piekte in de 3de pentade van augustus (fig. 5). Het hoogste dagtotaal werd bereikt op 12 augustus (49 vlinders op 19 verschillende plaatsen). In oktober trad een partiële derde generatie op. Gedurende de 4de pentade van oktober werden nog mooie aantallen aangetroffen. In het najaar was de oranje luzernevlinder uitzonderlijk laat aanwezig en hij vestigde zelfs een nieuw record voor de uiterste datum: 10 november (te Heikant). Het is erg uitzonderlijk om in november nog vlinders aan te treffen, en als het al gebeurde was dit ten laatste op 2 november. Het uitblijven van nachtvorst verlengde dus de vliegtijd van deze soort ook. De verdeling van de waarnemingen laat duidelijk een zwaartepunt in Vlaanderen zien, waar de soort veelal op luzernevelden talrijk werd aangetroffen.

Figuren 2–6: Histogram per pentade van *Plutella xylostella*, *Nomophila noctuella*, *Macroglossum stellatarum*, *Colias crocea*, *Vanessa atalanta* en *V. cardui*.

Vindplaatsen: **Ant.(2)**: Poppel; **Bra.(22)**: Boutersem, Braine-l'Alleud, Brussel, Haasrode, Landen, Meldert, Nobebois, Tervuren, Tienen, Tourinne-la-grosse, Vorst, Wezembeek-Oppem; **Hen.(9)**: Agreau, Cordes, Engis, Estinnes-au-Mont, Pommeroeul, Seloignes; **Lim.(20)**: Elen, Gellik, Kessenich, Maaseik, Neerharen, Ophoven, Stokkem, Zutendaal; **Luik(9)**: Lixhe, St.-Jean-Sart, Visé, Wonck; **Nam.(16)**: Dinant, Han-sur-Lesse, Mouzaive, Thynes-lez-Dinant, Vierves-sur-Viroin, Vresse-sur-Semois; **O.Vl.(81)**: Aalter, Adegem, Assenede, Bellem, Drongen, Eeklo, Evergem-Belzele, Gentbrugge, Hamme, Heusden, Kaprijke, Knesselare, Lembeke, Maldegem, Nevele, Poesele, Sinaai, Ursel, Willebringen, Zarlardinghe, Zele, Zomergem; **W.Vl.(75)**: Bavikhoven, Beernem, Gullegem, Heist, Ieper, Ingoogem, Lichtervelde, Menen, Moen, Moere, Moerkerke, Poperinge, Ruiselede, Wevelgem, Zeebrugge; **Z.Vl.(280)**: Braakman, Clinge, Heikant, Hulst, Koewacht, Kruispolder, Lamswaarde, Retranchement, St.-Jansteen, Terneuzen, Vogelwaarde, Zaamslagveer; **Fra.(2)**: Jametz, Thilay.

***Colias hyale* (Linnaeus, 1758)**

Er werd slechts driemaal een melding gemaakt van de gele luzernevlinder. De eerste zag L. Lamard te Mariembourg op 21 juli. Te Freyr zag S. Dupont een vlinder op 5 augustus. De laatste kwam volgens G. Pierloot voor te Kanne op 11 augustus, maar mogelijke verwisseling met *Colias alfacariensis* is niet uitgesloten.

Vindplaatsen: **Nam.(2)**: Mariembourg, Freyr; **Luik.(1)**: Kanne..

***Vanessa atalanta* (Linnaeus, 1758)**

De nummervlinder wordt alsmear vroeger opgetekend: in 2000 was dit reeds op 3 januari (J. Vervaeke, Kortrijk), meteen een record. Het lijkt duidelijk dat de atalanta een regelmatige overwinteraar wordt in onze contreien en de warme wintertemperaturen hebben hem zeker erg vroeg uit de winterslaap gewekt. In februari en maart werden respectievelijk 7 en 8 vlinders gezien. Daarna werd de overwinterende generatie aangevuld met nieuwe migranten die geleidelijk België binnenkwamen met de verschillende zuidoostelijke stromingen. In de derde pentade van juni noteerden we een piek in de vliegtijd (fig. 6). Het zomerbeeld lijkt zeer complex. Wellicht vormde zich een generatie tussen begin en midden juli, die gedeeltelijk overlapte met de belangrijkste generatie nakomelingen, met name deze die haar piek vertoonde in het midden van augustus. Ik had een vrij uitgebreide kweek opgezet, startend met een wijfje gevangen te Haaltert op 30 mei. Het vloog wild tegen het raam en leek een migrant. De eitjes slopen uit op 5 juni. De kweek werd volledig buitenshuis gevoerd en ik bekwam tussen 26 en 28 juni meer dan 80 poppen. Op 22 juni vond ik in de tuin een bijna volgroeide rups. De poppen slopen uit vanaf 17 juli, met een maximum op de 21ste. De laatste vlinder bekwam ik op 25 juli. De ontwikkeling van ei tot vlinder duurde bijna 2 maanden. De tweede juli-helft kan dus verklaard worden met hier opgegroeide dieren. Op 2 juli bemerkte ik nog een actieve migrant. Begin juli werd het histogram zeker nog aangevuld met migrerende dieren. Het hoogste dagtotaal werd op 11 augustus opgetekend (meer dan 400 dieren). De atalanta was de hele zomer vrij goed aanwezig, met een piek midden september. Dit kunnen dus vlinders zijn afkomstig van de migranten die begin juli werden gezien. In het najaar was er slechts één enkele piek in de 5de pentade van oktober. Toen was de temperatuur ruim 4°C boven de normale, wat de atalanta's dus

beweegruimte gaf. Ze waren vooral op klimop en andere nog bloeiende planten te zien. Het jaar voor de atalanta werd pas in december afgesloten door G. Pierloot die te Ophoven nog drie vlinders zag op de 10de. Het was geen erg overvloedig jaar maar de vroegste waarneming is toch merkwaardig.

Verdeling per provincie: **Ant.(191), Bra.(244), Hen.(288), Lim.(474), Luik (314), Lux.(77), Nam(466), O.Vl.(2697), W. Vl.(1922), Z. Vl.(3568), Fra.(36).**

***Vanessa cardui* (Linnaeus, 1758)**

Zoals gewoonlijk werd de eerste distelvlinder bij ons in april gezien: op de 17de te Kessenich (G. Pierloot). Tussen 19 en 28 april waren er zachte, zuidelijke stromingen. Dit was tevens te merken aan het aantal *V. cardui*'s dat hier op 28 april tegelijk op zes lokaliteiten gezien werd: Evergem (Kjell Janssens), Berendrecht (P. Durinck), Deinze (S. Wullaert), Kesselt (Jorg Lambrechts), Lixhe en Lanaye (E. Stassart). De dag nadien zag S. Wullaert een exemplaar te Kruishoutem. In mei verbeterde deze situatie nog en tijdens de tropische luchtstromingen van de eerste decade bouwden de aantallen zeer vlot op tot een piek in de 3de pentade van de maand (fig. 7). Op 6 mei werd een actieve migrant te Ursel gemeld door D. Van de Keere. Op 15 mei zag ikzelf actieve migratie te Haaltert. Het verder verloop van het histogram moet zeker geïnterpreteerd worden rekening houdend met deze migranten die wellicht een mooie generatie voortbrachten in de zomer. In juni waren er alweer volop *V. cardui*'s. Dit lijkt nog te vroeg voor nakomelingen. Van 1 tot 3 juni waren er weer tropische stromingen en dus kunnen deze de juni-piek in de 3de pentade verklaren. Verdere aanwijzingen voor migratie waren vlinders die in deze periode in hun typische migratie-vlucht naar het noorden werden gezien: op 4 juni te Hensies (L. Verroken), op 9 juni te Deerlijk (W. Vandemaele) en op 17 te Ursel (D. Van de Keere). Tussen de 18de en de 20ste waren er tropische, continentale stromingen. Daarna kwam de sombere juli-maand met weinig waarnemingen. In de tweede helft van juli werden verschillende rupsenvondsten gedaan: op de 19de te Eeklo (B. Kindts), op de 24ste te Zutendaal (B. Vanholder).

De talrijke generatie in de nazomer zorgde ervoor dat het een goed jaar werd voor de distelvlinder. In september namen we nog een generatie waar die piekte in de 5de pentade. Na een piek in de 5de pentade van oktober werd het jaar afgesloten met een nieuw record. De uiterste waarnemingsdatum werd op 30 november gebracht G. Pierloot te Kessenich. Het is zeldzaam om in november nog een distelvlinder te zien, maar dit jaar werden er liefst 10 in november gemeld. Zelfs het uitzonderlijk goede jaar 1996, met aantallen die tot tienmaal hoger lagen, gaf geen vlinder zo laat in november. Het duidelijk warme weer in deze maanden in 2000 had tot gevolg dat we de langste vliegtijd voor *V. cardui* ooit optekenden.

Verdeling per provincie: **Ant.(30), Bra.(205), Hen.(121), Lim.(119), Luik (141), Lux.(43), Nam(149), O.Vl.(898), W. Vl.(744), Z. Vl.(1314), Fra.(15).**

Rhodometra sacraria (Linnaeus, 1767)

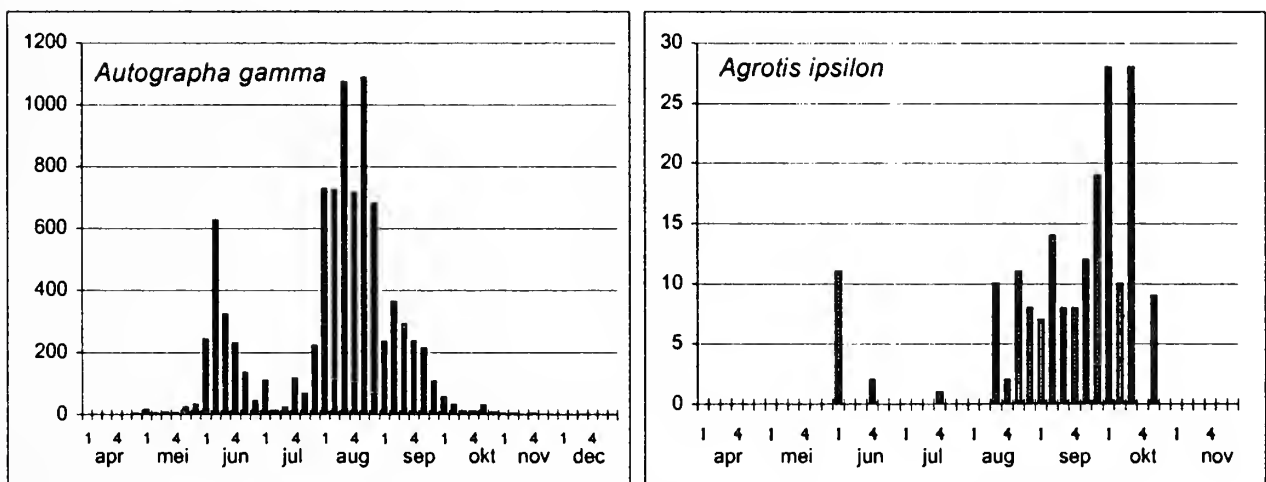
Eén van de weinige hoogtepunten in 2000 was de vondst van deze spanner op 25 augustus te Mariëmbourg door L. Lamard. In de regio werd verleden jaar eveneens melding gemaakt van deze voor ons land zeldzame trekvlinder.

Vindplaats: Nam(1): Mariëmbourg.

Autographa gamma (Linnaeus, 1758)

De gamma-uil vloog in twee duidelijk afgebakende periodes. De eerste generatie, die uit migranten bestond, vloog reeds vanaf 26 april te Heverlee (A. Verboven). De enige ander vlinder in april zag R. Gallopin te Stembert op de 29ste. Vanaf mei tekende zich een duidelijke generatie af met een piek in de eerste decade van juni. In deze periode is migratie meest aannemelijk gezien de weerssituatie; dit werd mede beklemtoond door het verschijnen van enkele andere migranten, waaronder *C. crocea* en *A. ipsilon*. Het beeld van het histogram (fig. 8) in de zomer toont een duidelijke generatie met een piek in de laatste decade van augustus en een overlappende volgende generatie die piekte in het midden van september. De aantallen gamma-uilten namen reeds begin oktober af en op het einde van deze maand werd de soort weerom iets talrijker gezien. In november waren er slechts drie vlinders: op de 5de te Deerlijk (W. Vandemaele) en de 6de te Haaltert (B. Vanholder). De laatste komt op rekening van W. Troukens te Anderlecht op de 17de. Het werd met geen 10.000 vlinders een eerder matig jaar voor de gamma-uil.

Verdeling per provincie: Ant.(48), Bra.(263), Hen.(137), Lim.(287), Luik (199), Lux.(26), O. Vl.(1304), W. Vl.(4314), Z.Vl.(2165), Fra.(79).

Figuren 8–9: Histogram per pentade van *Autographa gamma* en *Agrotis ipsilon*.

Heliothis peltigera ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Eén enkele waarneming van deze onregelmatige migrant op 25 september te Marbehan (J. L. Renneson).

Vindplaats: Lux.(1): Marbehan.

***Spodoptera exigua* (Hübner, [1808])**

Het was sinds 1995 geleden dat we deze zeldzame trekvlinder nog rapporteerden: het bleef bij één enkel exemplaar dat door W. Troukens op 30 september te Dilbeek in de Heathval werd gevangen.

Vindplaats: **Bra(1)**: Dilbeek.

***Mythimna vitellina* (Hübner, [1808])**

Deze zeldzame trekvlinder werd in 2000 door twee personen opgemerkt: het eerste exemplaar op 30 september te Hautes-Rivières (S. Wullaert), het tweede op 7 oktober te Wenduine (A. De Turck), beide vlinders op smeer.

Vindplaatsen: **W.VI(1)**: Wenduine; **Fra(1)**: Hautes Rivières.

***Mythimna unipuncta* (Haworth, 1809)**

Deze soort is de laatste jaren bijna steeds te zien in de streek rond Presgaux. Er werden twee vlinders gevonden, de eerste op 18 augustus te Presgaux door Marcel Gillard, de tweede door O. Laus te Thuin op 28 augustus.

Vindplaatsen: **Hen(1)**: Thuin; **Nam(1)**: Presgaux.

***Peridroma saucia* (Hübner, [1808])**

B. Kindts luidde het jaar voor *P. saucia* op een artificiële manier in. Hij kweekte rupsen die hij vond op 8 en 10 november 1999 binnenshuis verder en deze gaven begin 2000 reeds de vlinders. Op 2 januari vond hij nog een rups die verder werd uitgekweekt en op 30 januari de vlinder leverde. Dit betekent dat *P. saucia* hier mogelijk de winter kan doormaken in het rupsstadium, zeker wanneer vorstperiodes uitblijven, hetgeen deze winter het geval was. In elk geval geeft het aan dat de rups, eens warm genoeg gehouden, zich vlug kan ontwikkelen. De eerste vlinder in 2000 werd pas op 8 september te Anderlecht door W. Troukens gezien. A. De Turck zag zijn eerste exemplaar op smeer op 1 oktober te Wenduine. Op 5 oktober zag F. Leeb de soort te Jalhay op smeer en de rest komt op rekening van A. De Turck te Wenduine: 34 exemplaren tussen 7 oktober en 19 november. Het was dus zeker geen slecht jaar voor *P. saucia*.

Vindplaatsen: **Bra(1)**: Anderlecht; **Luik(1)**: Jalhay; **O.VI.(2)**: Eeklo; **W.VI(36)**: Wenduine.

***Agrotis ipsilon* (Hufnagel, 1766)**

2000 was behoorlijk goed voor de ipsilon-uil. Er werden 192 vlinders gemeld en het was sinds 1994 geleden dat we beter deden. Het jaar werd ingezet op 1 juni met 5 stuks te Thilay (S. Wullaert). De volgende dag zag hij er 6 stuks. Het seizoen begon pas in België op 18 juni, toen H. Kinders te Hamme de eerste vlinder ving. W. Troukens ving twee dagen later een vrouwtje te Dilbeek. Toen was het wachten tot 19 juli eer D. van De Keere te Maldegem de volgende ipsilon-uil meldde. Daarna ging er weerom bijna een maand over vooraleer B. Maes de soort waarnam ter gelegenheid van een inventarisatie te Wachtebeke op 12 augustus. Dan begon een aaneensluitende serie waarnemingen met het piekmoment in de eerste decade van september (fig. 9). In 2000 werd de ipsilon-uil ook in december gezien: op 2 december zag ik een vrouwtje te Maaseik. Het

laatste exemplaar betekende weer een record voor de uiterste datum: op 12 december ving ik te Haaltert nog een vlinder op smeer. De dag ervoor zag ik er nog een vrouwtje op licht.

Vindplaatsen: **Ant.**(1): Ekeren; **Bra.**(48): Anderlecht, Dilbeek, St.-Jans-Molenbeek, Vorst; **Hen.**(1): Estinnes-au-Mont; **Lim.**(3): Maaseik, Maasmechelen; **Luik.**(25): Battice, Jalhay, Stembert; **Lux.**(7): Habay, Marbehan; **Nam.**(13): Presgaux; **O.Vl.**(17): Haaltert, Hamme, Maldegem, Wachtebeke; **W.Vl.**(50): Blankenberge, Wenduine; **Fra**(27): Thilay.

***Chrysodeixis chalcites* (Esper, 1789)**

De aantallen bleven zoals gedurende de laatste vijf jaar zeer laag. Er werden weerom slechts 2 vlinders opgemerkt, enkel in Oost-Vlaanderen (D. Sierens): op 29 juli te Zomergem en een uitzonderlijk laat exemplaar op 17 november te Lokeren. Dit laatste is een nieuw record in uiterste datum. Dit is ongetwijfeld aan het uitblijven van nachtvorst te wijten.

Vindplaatsen: **O.Vl.**(2): Lokeren, Zomergem.

Dwaalgasten en zwervers

***Lozotaeniodes formosana* (Geyer, [1830])**

Deze bladroller werd spaarzaam gezien. H. Kinders vond de eerste op 17 juni te Hamme. Ik vond op dezelfde dag een exemplaar in mijn lichtval te Haaltert. Het hoogtepunt in de vliegtijd lag enkele dagen later. R. Guinez zag de soort te Vorst op 21 juni. Het laatste vlindertje werd nog op 31 juli gezien te Hamme door H. Kinders. Daarmee komt de vliegtijd op zo'n anderhalve maand uit, wat relatief lang is voor deze bladroller.

Vindplaatsen: **Bra.**(1): Vorst; **O.Vl.**(9): Haaltert, Hamme.

***Duponchelia fovealis* Zeller, 1847**

Op 28 mei meldde B. Kindts een exemplaar van *D. fovealis* te Maldegem-Kleit. Aangezien het om een waarneming binnenshuis ging, vermoedt hij dat het om een adventief gaat. In Engeland is de soort reeds een paar keer vermeld als vermoedelijke migrant. Uit Nederland is de soort eveneens reeds bekend; ze treedt er schadelijk op in serres (zie ook Faquaet 2000).

***Hemaris fuciformis* (Linnaeus, 1758)**

De soort is niet talrijk gemeld. Op 20 mei begon deze pijlstaart te vliegen te Ham-sur-Sambre (N. Lorge). Op dezelfde dag zag ik een mannetje te Heusden-Zolder; het werd aangetrokken naar de vlinderserre van L. Elsen waar pas een wijfje was ontpopt en door haar feromonen van ver de mannetjes lokte. Het mannetje werd in de serre gelaten en prompt volgde de copulatie. De populatie is reeds jaren aanwezig in deze regio en de rupsen worden er frequent aangetroffen op kamperfoelie. Op 26 mei zag R. Litt te Pepinster 2 vlinders. De pijlstaart vloog nog volop op 8 en 12 juni toen ik verschillende exemplaren zag foerageren op koekoeksbloem respectievelijk te Meix-devant-Virton en Han-sur-Lesse. De

vlinders foerageren bij voorkeur in de late namiddag rond 16–18 h. Er zijn uit 2000 geen rupsenvondsten bekend.

Vindplaatsen: **Lim.(1)**: Heusden-Zolder; **Luik.(3)**: Pepinster; **Lux.(5)**: Meix-devant-Virton; **Nam.(9)**: Bièvre, Ham-sur-Sambre, Han-sur-Lesse; **Fra.(1)**: Linchamps.

***Proserpinus proserpina* (Pallas, 1772), nieuwe soort voor de provincie Limburg**

De teunisbloempijlstaart werd maar tweemaal opgemerkt, maar de vondst was niettemin interessant: de soort is nieuw voor de provincie Limburg. Dit was overigens wel te verwachten na de recente opmars in Nederlands Limburg (Vanholder 1999). R. Meert vond twee rupsen: één op 13 en één op 18 augustus tijdens een speurtocht naar rupsen van *Deilephila elpenor* op *Epilobium angustifolium*. Eén rups bleek geparasiteerd maar de andere leverde de vlinder. Het is in elk geval een verder bewijs dat de pijlstaart zijn expansie voortzet.

Vindplaatsen: **Lim (2 rupsen)**: Opoeteren.

***Hyles gallii* (Rottemburg, 1775), nieuwe soort voor de provincie Oost-Vlaanderen**

Reeds het derde opeenvolgende jaar met pover resultaat bij het zoeken naar rupsen. De populatie is dus duidelijk gemigreerd naar nieuwe biotopen, wat typisch is voor deze pijlstaart. Op 8 juni zag ik samen met G. Verhulst in volle namiddag in het zonlicht een vlinder foerageren op koekoeksbloem te Meix-devant-Virton. S. Wullaert zag te Linchamps op 2 juli een vlinder. De meest opgemerkte waarneming kwam van D. Sierens die de walstropijlstaart nieuw voor de provincie Oost-Vlaanderen rapporteerde: op 29 juli foerageerde een vlinder bij klaarlichte dag op *Buddleja* in zijn tuin te Zomergem. De zoektocht van M. Houyez te Xhoffraix leverde slechts 6 rupsen op, daar waar er enkele jaren terug nog honderden rupsen aanwezig waren. Ook R. Gallopin zag er de rupsen op 11 en 12 augustus.

Vindplaatsen: **O.Vl. (1)**: Zomergem; **Lux. (1)**: Meix-devant-Virton; **Luik.(14 rups)**: Xhoffray; **Fra.(1)**: Linchamps.

***Iphiclides podalirius* (Linnaeus, 1758)**

De koningspage had zijn beste jaar nog niet maar er zijn wel 11 vlinders gemeld. De start was op 14 mei met twee exemplaren. De top van de vliegtijd situeerde zich rond 1 juni en eindigde op 18 juni. Er werden op 7 verschillende lokaliteiten in België vlinders waargenomen. Nergens kwam de soort buiten haar normale biotoop voor, zodat we geen zwerfneigingen vaststelden.

***Papilio machaon* (Linnaeus, 1758)**

De koninginpage verscheen in 2000 erg vroeg, reeds op 3 april te Seloignes (L. Lamard). Hij zag ze er nogmaals op 6 april. Dit betekent een nieuw record voor de vroegste datum. Eind april werd de soort gewoner aangetroffen, zoals te Vorst op 24 en 25 april (R. Guinez). Er was een bijzonder geslaagde eerste generatie aanwezig met een piek midden de warme maand mei. Duidelijk

heeft het zeer warme weer in april en mei de vliegtijd in 2000 beduidend vervroegd. Op 12 juni trof ik te Han-sur-Lesse reeds een volgroeide rups aan die enkele dagen later verpopte. In augustus volgde een tweede generatie die even talrijk bleek als de eerste en piekte in het midden van de maand. Vervolgens namen de aantallen snel af en op 1 september zag L. Verroken de laatste vlinder te Ronse en P. Durinck de laatste te Dendermonde. In het najaar werden rupsen gevonden vanaf het einde van augustus tot ver in oktober toen P. Durinck te Waasmunster nog 2 rupsen vond. De koninginpage had een uitstekend jaar met een recordaantal waarnemingen van 528 vlinders en 86 rupsen of poppen.

Vindplaatsen: **Ant.(15)**: Antwerpen, Mol, Ramsel; **Bra.(42)**: Anderlecht, Averbode, Bierbeek, Binkom, Boutersem, Bunsbeek, Dilbeek, Glabbeek-Zuurbemde, Heverlee, Hoegaarden, Langdorp, Meise Opvelp-Bierbeek, St.-Jans-Molenbeek, Vissenaken, Vorst; **Hen.(108)**: Angreau, Harchies, Hensies, Pommeroeul, Seloignes ; **Lim.(71)**: Hoeleden, Kanne, Kesselt, Meeuwen-Gruitrode, Veldwezelt, Vroenhoven; **Luik (70)**: Angleru, Chokier, Haccourt, Lanaye, Lixhe, Remouchamps, Stembert, Verviers, Visé, Waremme, Wonck; **Lux. (18)**: Biron, Marbehan, Meix-devant-Virton, Noirefontaine, Ste.-Marie-sur-Semois, Wellin; **Nam.(49)**: Couvin, Frasnes-lez-Couvin, Ham-sur-Sambre, Han-sur-Lesse, Lavaux-St.-Anne, Mazée, Presgaux, Vierves-sur-Viroin, Yvoir; **O.VI.(51)**: Aalter, Bellem, Daknam, Dendermonde, Evergem-Belzele, Haaltert, Knesselare, Moorsel, Nevele, Oudenaarde, Ronse, Sinaai, Ursel, Waasmunster, Willebringen; **W.VI.(8)**: Deerlijk, Harelbeke, Wingene, Wondelgem; **Z. VI. (143)**: Axel, Clinge, Heikant, Hulst, Kloosterzande, Koewacht, Lamswaarde, Sluiskil, Philippine, Terhole, Terneuzen, Vogelwaarde, Walsoorden, Zuiddorpe; **Fra.(2)**: Charleville-Mezières, Thilay.

***Aporia crataegi* (Linnaeus, 1758)**

Het groot geaderd witje was vlot aanwezig vanaf 5 mei; er werden door J. L. Renneson 20 vlinders gemeld te Ste.-Marie-sur-Semois. Dit is de vroegste waarneming ooit in ons land. Het warme weer in mei heeft daartoe bijgedragen. Vanaf 1 juni begon pas een serie waarnemingen met de eerste te Jametz. Op 2 mei zag J. L. Renneson de volgende te Ste.-Marie-sur-Semois. Erna werden ze dagelijks gezien op verschillende plaatsen. Het hoogste aantal van 33 werd bereikt op 12 juni wat meteen de top van de vliegtijd betekende. Tot in juli nog werd het groot geaderd witje gezien met de laatste twee exemplaren op de 2de te Linchamps (S. Wullaert).

Vindplaatsen: **Lux.(71)**: Habay, Harinsart, Meix-devant-Virton, Moyen, Rossignol, Ste.-Marie-sur-Semois, Torgny, Wellin; **Nam(44)**: Bièvre, Felenne, Han-sur-Lesse, Louette-St.-Pierre; **Fra(23)**: Jametz, Linchamps, Merles-sur-Loison.

***Polyommatus coridon* (Poda, 1761)**

Dit blauwtje was weerom enkel aanwezig op kalkhellingen: op 21 juli te Mariëmbourg (L. Lamard), en talrijk op 6 en 18 augustus respectievelijk te Petigny en te Thynes-lez-Dinant (M. Gillard).

Vindplaatsen : **Nam.(29)**: Mariëmbourg, Petigny, Thynes-lez-Dinant.

***Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758)**

R. D'Hondt noteerde regelmatig alle keizersmantels die hij zag te Bièvre. Daardoor kunnen we een mooi beeld vormen over de vliegtijd. Op 18 juni zag ik reeds 3 vlinders te Merles-sur-Loison, dat een iets warmer klimaat kent dan onze

Ardennen en waar de vlinders vroeger vlogen. Deze vroege datum is een nieuw record. In ons land begon de vliegtijd pas op 26 juni te Bièvre (R. D'Hondt). Er waren dagelijks waarnemingen als het maar zonnig was. Het hoogtepunt lag tussen 21 juli met 11 vlinders en 31 juli met 7 vlinders. In augustus was de soort voornamelijk tussen 11 en 22 augustus actief. Merkwaardig waren twee waarnemingen in het noorden van ons land: op 14 augustus zag ik een vlinder op *Buddleja* te Maaseik, het was de eerste keer dat ik hem zelf in de regio zag, hij was er in 1997 en 1998 eveneens gemeld. Op 26 augustus zag J. De Bakker te Hulst een keizersmantel. In Zeeuws-Vlaanderen is dit geen gewone verschijning, het was sinds 1996 geleden. De datum was tevens vrij laat in het seizoen. Het laatste exemplaar vloog echter te Bièvre nog twee dagen later. Dit betekende dat de keizersmantel er een vliegperiode van twee maanden had.

Vindplaatsen: **Z.VI.(1)**: Hulst; **Hen.(2)**: Chimay, Gerpinnes ; **Lim (1)**: Maaseik; **Lux.(11)**: Marbehan, Orchimont, Rossignol, Torgny; **Nam.(49)**: Bièvre, Mariembourg, Mouzaive, Presgaux, Sart-Eustache, Vresse-sur-Semois; **Fra.(5)**: Merles-sur-Loison, Thilay.

***Issoria lathonia* (Linnaeus, 1758)**

Hoewel het geen goed jaar was, zijn er wel een paar interessante meldingen van de kleine parelmoervlinder binnengelopen. Op 7 mei zag E. Stassart te Angleur een eerste vlinder. Vanaf midden juni waren de waarnemingen iets talrijker: op 11 juni te Torgny (F. Cambier), op 20 juni in Zeeuws-Vlaanderen (J. De Bakker), op 23 juni een copula te Theux (J. Chapelle). Twee waarnemingen herinnerden nog aan de populaties die in 1995–1997 zo talrijk waren in de kuststreek: op 19 juli te Harelbeke (F. Declercq) en op 23 juli te Knokke (D. Van De Keere). De laatste vlinder werd door R. D'Hondt op 28 augustus vermeld te Bièvre.

Vindplaatsen: **Luik(5)**: Angleur, Theux; **Nam.(1)**: Bièvre; **Lux.(1)**: Torgny ; **W.VI.(2)**: Harelbeke, Knokke; **Z.VI.(1)**: St.Jansteen.

***Nymphalis antiopa* (Linnaeus, 1758)**

Op 9 april zag S. Dupont te Gedinne de eerste overwinterde rouwmantel en op 21 en 22 april zag S. Wullaert de soort in haar vertrouwde bosrijk biotoop te Hautes-Rivières. Overwinterde rouwmantels zijn dikwijls nog laat in het seizoen aanwezig: zo zag T. De Witte op 12 juni een rouwmantel te Olloy-sur-Viroin en op dezelfde dag zag ikzelf nog een vrouwtje te Linchamps. Van de zomergeneratie werd de eerste op 9 augustus te Jambes door S. Dupont gezien. Het enige aandenken aan de migratie uit 1995 werd op 24 augustus te Evergem-Belzele door D. Pevenage opgetekend. Het bewijst dus dat er toch nog iets rest van de populatie die daar in 1995 ontstond (Vanholder 1997).

Vindplaatsen: **Lux.(1)**: Gedinne; **Nam.(2)**: Jambes, Olloy-sur-Viroin; **O.VI.(1)**: Evergem-Belzele; **Fra.(4)**: Hautes Rivières, Linchamps.

***Nymphalis polychloros* (Linnaeus, 1758)**

De grote vos werd traditioneel vooral als overwinteraar gezien, een eerste daarvan op 21 maart te Chimay (M. Rouard). Op de 23ste zag S. Spruytte hem in het Forêt domaniale van Nieppe. Op 22 april zag G. Thoné deze vlinder weer te *Phegea* **29** (2) (1.VI.2001): 56

Maasmechelen; hij was er in voorgaande jaren meermaals gezien. Op 5 mei zag F. Leeb een exemplaar te Spa en O. Van Kerkhove meldde er een op 2 juni te Ursel. De grote vos duikt dus nog elk jaar op ten noorden van Samber en Maas. Van de zomergeneratie werden in verhouding minder vlinders gemeld. Toch kan de soort relatief gewoon zijn in de biotopen. Op 18 augustus meldde M. Gillard een vlinder op zijn *Buddleja*. De laatste in het seizoen komt op rekening van S. Dupont die op 19 oktober te Estinnes-au-Mont nog een grote vos zag.

Vindplaatsen: **Hen.(3)**: Chimay, Estinnes-au-mont, Seloignes; **Lim.(1)**: Maasmechelen; **Luik(1)**: Spa; **Nam.(5)**: Bièvre, Presgaux, Vaucelles; **O.Vl.(1)**: Ursel; **Fra.(1)**: Nieppe.

***Stegania trimaculata* (De Villers, 1789)**

Deze spanner blijft in het Brusselse een vast element van de fauna. Van de eerste generatie werden 2 vlinders gezien: op 24 mei te St.-Jans-Molenbeek (W. Troukens) en op 15 juni te Vorst (R. Guinez). De tweede generatie werd door dezelfde waarnemers opgemerkt: 2 vlinders te Vorst op 21 juli en één op 18 augustus te St.-Jans-Molenbeek.

Vindplaatsen: **Bra.(5)**: St.-Jans-Molenbeek, Vorst.

***Siona lineata* (Scopoli, 1763)**

Deze spanner trad in 2000 nergens buiten zijn normaal biotoop, met name kalkhellingen. Op deze kalkhellingen is hij echter een gewone verschijning en de vrouwtjes vliegen dikwijls overdag waarbij ze enigszins op koolwitjes lijken. Op 15 mei luidde H. Reumkens het seizoen in met liefst 6 vlinders te Maastricht. S. Dupont zag op dezelfde dag het eerste exemplaar te Moniat. *S. lineata* is erg gewoon op de kalkhellingen te Maastricht en het naburige Lanaye op de St.-Pietersberg. H. Reumkens telde er op hoogdagen tot wel 27 exemplaren, met een top op 25 mei. Op 1 juni zag ik de soort massaal te Jametz in N.-Frankrijk op een kalkhelling. De laatste 2 vlinders werden op 8 juni te Meix-devant-Virton waargenomen (J. L. Renneson).

Vindplaatsen: **Ned.Lim.(50)**: Maastricht; **Lux.(25)**: Meix-devant-Virton, Ste.-Marie-sur-Semois, Wellin; **Nam(3)**: Moniat; **Fra.(30)**: Jametz.

***Rheumaptera cervinalis* (Scopoli, 1763)**

De aantallen van deze spanner blijven laag in vergelijking met een decennium geleden. Af en toe wordt de soort in Wallonië waargenomen, maar dit is eerder zeldzaam. Op 21 april tekende A. Verboven te Heverlee het eerste exemplaar op. M. Gillard stelde deze typische spanner op 25 april vast te Presgaux. A. Verboven trof de soort drie dagen na elkaar aan in zijn Heathval vanaf 25 april. Op 2 mei kwam *R. cervinalis* voor in de lichtval van W. Troukens te Dilbeek. Het jaar werd gesloten door R. Spronck die te Oupeye de laatste zag op 14 mei.

Vindplaatsen : **Bra.(5)**: Dilbeek, Heverlee; **Luik(1)**: Oupeye; **Nam.(1)**: Presgaux.

***Cryphia algae* (Fabricius, 1775)**

De vliegtijd van deze uil duurde net 1 maand. Ik zag op 25 juli te Haaltert de eerste in mijn lichtval. De top lag duidelijk op 9 augustus met 5 vlinders te Berlare en 2 te Hamme, alle door H. Kinders gemeld. K. Janssens meldde de soort te Antwerpen op 11 en te Ekeren op 14 augustus. Te Anderlecht ving W. Troukens zijn enig exemplaar op 24 augustus en een dag later sloot R. Guinez 2000 af te Vorst.

Vindplaatsen: **Ant.(3)**: Antwerpen, Ekeren; **Bra.(2)**: Anderlecht, Vorst; **O.Vl.(10)**: Berlare, Haaltert, Hamme.

***Catocala sponsa* (Linnaeus, 1758)**

De enige vlinder uit 2000 werd op 10 september te Presgoux op smeer gelokt door M. Gillard.

Vindplaats: **Nam(1)**: Presgoux.

***Macdunnoughia confusa* (Stephens, 1850)**

Met 72 vlinders was 2000 een gewoon jaar dat ingezet werd met een vlinder te Beth op 17 juni (S. Dupont). Op 3 juli zag C. Wintein de volgende te Heestert. Er werden nooit grote aantallen opgetekend maar de uil was toch de gehele zomer lang aanwezig. Het grootste aantal werd bereikt op 5 september met 7 stuks. In deze pentade lag de piek van de vliegtijd. Weerom was het W. Vandemaele die te Deerlijk meer dan de helft van alle waarnemingen optekende, veelal bij valavond foeragerend op *Verbena bonariensis* en *Buddleja davidii*. W. Troukens noteerde op 27 september te Dilbeek de laatste vlinder.

Vindplaatsen: **Ant.(1)**: Poppel; **Bra.(12)**: Dilbeek, St.-Jans-Molenbeek, Vorst; **Lim.(2)**: Zutendaal; **Luik.(2)**: Haccourt, Polleur; **Lux.(1)**: Beth; **O.Vl.(10)**: Assenede, Eeklo, Haaltert, Maldegem, Ursel, Zomergem; **W. Vl.(44)**: Deerlijk, Heestert. .

***Hoplodrina ambigua* ([Denis & Schiffermüller], 1775)**

Geen echt bijzonder jaar voor dit uiltje met slechts 35 vlinders. De eerste generatie vloog tussen 24 mei en 3 juni. Beide data werden door W. Troukens voor Dilbeek opgegeven, de vangsten geschieden met de Heathval. Er werden slechts 8 vlinders van deze generatie genoteerd. De tweede generatie vloog iets talrijker vanaf 26 juli te Maldegem (D. Van de Keere). In de tweede helft van de maand augustus volgde een serie waarnemingen die aanhield tot 10 september (R. Guinez, Vorst). De top lag op 9 september met 4 vlinders gemeld op evenveel verschillende plaatsten. Daarna werd de vlinder slechts tweemaal gevonden: op 22 september door K. Janssens te Antwerpen en ik zag op 1 oktober de laatste in mijn lichtval te Haaltert.

Vindplaatsen: **Ant.(4)**: Antwerpen, Ekeren; **Bra.(26)**: Anderlecht, Dilbeek, St.-Jans-Molenbeek, Vorst; **O.Vl.(5)**: Gentbrugge, Haaltert, Hamme, Maldegem, Sinaai.

***Chloantha hyperici* ([Denis & Schiffermüller], 1775)**

Deze uil maakt nog steeds een deel uit van de fauna in het Brusselse. Op 28 juli zag R. Guinez de eerste te Vorst. Op 5 augustus vond hij er nog een

exemplaar. A. De Turck zag zijn enige vlinder op 8 augustus in het metrostation van St.-Jans-Molenbeek.

Vindplaats: **Bra.(3)**: St.-Jans-Molenbeek , Vorst.

***Lithophane leautieri* (Boisduval, [1829])**

Reeds het jaar na de ontdekking in België (Vanholder & Bolland 2000) stelden we de verwachte uitbreiding aan onze Belgische kust vast. A. De Turck zag 4 vlinders op smeer te Wenduine. Deze nieuwe vindplaats ligt op zeker 50 km van de tot nu toe bekende vindplaatsen aan de Noordzee, met name Westende en Oost-Souburg (Nederland). Hij vond de vlinders op 30 september, en op 7, 13 en 14 oktober. Dat meteen vier vlinders werden aangetroffen op verschillende data duidt toch op een gevestigde populatie. Onze eerdere voorspelling van een snelle uitbreiding in ons land lijkt dus te worden bevestigd. Te Westende, de plaats waar de soort verleden jaar werd aangetroffen, werd verdere inventarisatie door de campingshouder verhinderd.

Vindplaats: **W.VI.(3)**: Wenduine.

***Mythimna albipuncta* ([Denis & Schiffermüller], 1775)**

De eerste generatie (10 vlinders) vloog tussen 12 mei (Dilbeek, W. Troukens) en 15 juni (Hamme, H. Kinders). Op 7 augustus ving R. Guinez te Vorst de eerste vlinder van de tweede generatie. Er volgden daarna praktisch dagelijks waarnemingen. Het hoogtepunt lag duidelijk op 22 augustus met 9 vlinders op 4 verschillende plaatsen. Vanaf 4 september kwam een einde aan de doorlopende serie waarnemingen. Op 18 december noteerde W. Troukens het laatste exemplaar van 2000 te Dilbeek. Er werden slechts 4 vlinders op smeer aangetroffen, het grootste deel werd via regelmatige vangsten met een lichtval aangetroffen. Met 57 exemplaren sloten we een zeer matig jaar af.

Vindplaatsen: **Ant.(1)**: Berchem; **Bra.(24)**: Anderlecht, Dilbeek, Heverlee, St.-Jans-Molenbeek; **Luik(3)**: Stembert; **Nam.(1)**: Bièvre; **O.VI.(5)**: Hamme, Maldegem; **Fra.(23)**: Thilay.

***Mythimna l-album* (Linnaeus, 1758)**

Er werden slechts twee van deze uiltjes gerapporteerd: K. Janssens gaf als eerste datum 5 september op te Antwerpen en W. Troukens vond zijn exemplaar in de Heathval op 29 september te Dilbeek.

Vindplaatsen: **Ant.(1)**: Antwerpen; **Bra.(1)**: Dilbeek.

***Eurois occulta* (Linnaeus, 1758)**

Het is reeds de tweede maal dat B. Misonne deze uil te Poppel ving, dit keer op 21 juli. Deze grote uilensoort is een typische vlinder voor noordelijke landen. Het is in elk geval merkwaardig dat de soort tweemaal te Poppel opduikt, de eerste keer was dat in 1996 (Vanholder 1997).

Vindplaats: **Ant.(1)**: Poppel.

Tabel 1: Trekvinders per decade in België in 2000

soort	jan			feb			mrt			apr			mei			jun			jul			aug			sep			okt			nov			dec			totaal									
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III										
<i>P. xylostella</i>													3	5	1	2	31	30	52	24	258	86	13	9	2	2	3	1	1	1	3	1	3	6	1	2							575			
<i>U. ferrugalis</i>																			1																								20			
<i>D. litterata</i>																																											1			
<i>N. noctuella</i>																																											1009			
<i>A. convolvuli</i>																																											14			
<i>A. convolvuli (rups)</i>																																											3			
<i>A. atropos</i>																																											4			
<i>M. stellatarum</i>	0	0	1	1	1	1	2	1	4	2	2	2	9	26	15	38	31	24	9	5	5	13	19	14	15	4	16																258			
<i>C. crocea</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	2	4	4	4	52	162	116	15	7	39	59	28	18	1															511			
<i>C. hyale</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1																						3			
<i>V. atalanta</i>	1	0	3	3	1	3	2	10	6	7	18	50	237	373	187	241	360	407	1003	2413	1400	851	954	591	262	221	301	42	4	1	3												10013			
<i>V. cardui</i>	0	0	1	1	1	1	5	1	20	53	105	18	211	267	81	136	156	221	385	944	486	113	148	300	131	70	157	9	3														4023			
<i>R. saccharia</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1																									1
<i>A. gamma</i>	0	0	0	0	0	0	2	18	11	60	178	552	867	552	178	120	138	335	1451	1790	1904	598	527	320	85	20	36	2	1														9015			
<i>C. chalcites</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1																									2			
<i>S. exigua</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									1			
<i>H. peltigera</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									1			
<i>M. unipuncta</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1																						2			
<i>M. vitellina</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									2			
<i>P. saucia</i>	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0																									40			
<i>A. ipsilon</i>													11	2	2		1																										192			

Tabel 2: Dwaalgasten en zwervers per decade in België in 2000

Soort	jan			feb			mrt			apr			mei			jun			jul			aug			sep			okt			nov			dec			totaal			
	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III							
<i>L. formosana</i>																																								10
<i>H. fuciformis</i>																																								19
<i>P. proserpina</i> (rups)																																								2
<i>H. gallii</i>																																								11
<i>H. gallii</i> (rups)																																								6
<i>I. podalirius</i>																																								11
<i>P. machaon</i>																																								524
<i>P. machaon</i> (rups)																																								77
<i>A. crataegi</i>																																								139
<i>P. condon</i>																																								29
<i>A. paphia</i>																																								69
<i>I. lathonia</i>																																								10
<i>N. antiopa</i>																																								8
<i>N. polychloros</i>																																								15
<i>S. trimaculata</i>																																								5
<i>S. lineata</i>																																								112
<i>R. cervicalis</i>																																								7
<i>C. algae</i>																																								15
<i>C. sponsa</i>																																								1
<i>M. confusa</i>																																								72
<i>H. ambigua</i>																																								35
<i>C. hyperici</i>																																								3
<i>L. leautien</i>																																								4
<i>M. albipuncta</i>																																								57
<i>M. l-album</i>																																								2
<i>E. occulta</i>																																								1

Dankwoord

Aan M. Gillard voor zijn coördinatiewerk t.a.v. de Franstalige medewerkers. Aan alle medewerkers van het BTO voor het nauwkeurig noteren en doorsturen van hun gegevens en het betalen van een bijdrage. Vooral de nachtvlinderspecialisten die zich nog de moeite getroostten om hun waarnemingen op te tekenen verdienen een speciale vermelding. Verder dank ik het voltallige sectiebestuur van het BTO voor inbreng en discussie. Bijzonder woord van dank aan de Uyttenboogaert-Eliassenstichting, De Vlaamse Vereniging voor Entomologie en Entomologie-speciaalzaak Vermandel voor het verstrekken van subsidies, aan B. Misonne voor het klimatologisch overzicht van 2000. W. De Prins en T. Garrevoet wil ik danken voor het nalezen van het manuscript. Tot slot een oproep aan alle vlinderliefhebbers om zich aan te melden als medewerker. U ontvangt dan de benodigde formulieren en de laatste nieuwsbrief. Ik stel er de hoop op dat het aantal waarnemers die nachtvlinders noteren niet meer verder verlaagt, in 2001 wat meer inbreng graag... als de trekvlinders zich tenminste laten zien?

Bibliografie

- De Prins, W., 1998. Catalogue of the Lepidoptera of Belgium.— *Studiedocumenten van het K.B.I.N.* **92**: 1–236.
- Faquaet, M., 2000. *Duponchelia fovealis*, een nieuwe soort voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Pyralidae). — *Phegea* **28**(1): 13–14.
- Vanholder, B., 1997. Trekvlinders in 1996, dertiende jaarverslag (Lepidoptera). — *Phegea* **25**(2): 41–64.
- Vanholder, B., 1999. Trekvlinders in 1998, vijftiende jaarverslag (Lepidoptera). — *Phegea* **27**(2): 41–62.
- Vanholder, B. & Bolland, F., 2000. *Lithophane leautieri*, een nieuwe soort voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Noctuidae, Cuculliinae). — *Phegea* **28**(3): 119–122.

The chromosome number and karyotype of the two morphs of *Polyommatus (Lysandra) coridon* from Greece (Lepidoptera: Lycaenidae)

John G. Coutsis, Jurate De Prins & Willy De Prins

Samenvatting. Het chromosoomgetal en karyotype van de twee morfen van *Polyommatus (Lysandra) coridon* in Griekenland (Lepidoptera: Lycaenidae)

Polyommatus (Lysandra) coridon (Poda, 1761) is in Griekenland vertegenwoordigd door twee kleurvormen. De eerste is vaal blauwgrijs met een zilveragele glans in het mannetje en komt voor op de Peloponnesos, in Centraal-Griekenland en in het westelijk en centraal gedeelte van Noord-Griekenland. Hij werd beschreven als "*L.[ycaena] Coridon* var. *graeca* Heyne, [1895]". De tweede heeft zilverig blauwe mannetjes en lijkt sterk op de nominaatvorm. Hij komt voor in het oostelijk gedeelte van Noord-Griekenland en werd beschreven als "*Lysandra philippi* Brown & Coutsis, 1978", op basis van een verondersteld haploïde chromosoomgetal van $n=20-26$, in vergelijking met *P. (L.) coridon* met $n=87-92$. Beide vormen komen samen voor op Mt. Vémio, in het centraal gedeelte van Noord-Griekenland, en tussenvormen zijn eveneens bekend. Het chromosoomnummer en karyotype van beide vormen, elk bestudeerd met materiaal uit twee verschillende populaties, wordt beschreven, geïllustreerd en vergeleken. Het karyotype blijkt identiek te zijn, terwijl slechts kleine verschillen in aantal werden geregistreerd tussen "*graecus*" ($n=93$) en "*philippi*" ($n=88-90$). Op basis van deze karyologische gelijkheid en het voorkomen van tussenvormen, worden beide morfen taxonomisch gerangschikt als behorende tot de nominaatvorm van *P. (L.) coridon* (cf. Schurian 1988).

Résumé. Le nombre de chromosomes et le caryotype des deux morphes de *Polyommatus (Lysandra) coridon* en Grèce (Lepidoptera: Lycaenidae)

Polyommatus (Lysandra) coridon (Poda, 1761) est représentée en Grèce par deux morphes. La première est d'un bleu-gris fade avec un reflet jaunâtre argenté chez le mâle et se rencontre dans le Péloponnèse, dans le centre de la Grèce et dans les parties occidentale et centrale du nord du pays: elle fut nommée "*L.[ycaena] Coridon* var. *graeca* Heyne, [1895]". La seconde comprend des mâles d'un bleu argenté très proche de la couleur de la forme nominotypique: elle existe dans la partie orientale du nord de la Grèce et a été décrite comme "*Lysandra philippi* Brown & Coutsis, 1978", sur base d'un nombre chromosomique haploïde de $n=20-26$, comparativement à la formule de $n=87-92$ chez *P. (L.) coridon*. Les deux formes cohabitent au mont Vémio, dans la partie centrale du nord de la Grèce et des formes intermédiaires ont également été trouvées. Le nombre chromosomique et le caryotype des deux formes, étudié au moyen de matériel de deux populations différentes pour chacune d'entre elles, est décrit, figuré et comparé. Le caryotype apparaît être identique, alors que seule une légère différence a pu être enregistrée entre "*graecus*" ($n=93$) et "*philippi*" ($n=88-90$). Sur base de cette similitude caryologique et de l'existence de formes intermédiaires, les deux morphes sont taxonomiquement attribués à la forme nominotypique de *P. (L.) coridon* (cf. Schurian 1988).

Key words: Lycaenidae – *Polyommatus* – *Lysandra* – *coridon* – *graecus* – *philippi* – karyotype – chromosome number – infrasubspecific taxa - Greece.

Coutsis, J. G.: 4 Glykonos Street, GR-10675 Athens, Greece. (kouts@otenet.gr).

De Prins, J.: Diksmuidelaan 176, B-2600 Antwerpen, Belgium.
(jurate.deprins @antwerpen.be).

De Prins, W.: Diksmuidelaan 176, B-2600 Antwerpen, Belgium.
(willy.deprins@village.uunet.be).

Introduction

Polyommatus (Lysandra) coridon (Poda, 1761) is represented in Greece by two morphs, the first one having males whose upperside is rather dull bluish-
Phegea **29** (2) (1.VI.2001): 63

grey with silvery-yellow reflections and the second one having males whose upperside is silvery-blue. The first morph was described as the nominal taxon “*L.[ycaena] Coridon* var. *graeca*” by Heyne ([1895], (15): 763 in Rühl & Heyne, 1892-1895, cf. Hemming 1931 for dating), and even though no specific locality of capture was included, the description was undoubtedly based on specimens derived from either central Greece or the Pelopónnisos, as the boundaries of Greece at that date did not extend to the north beyond the town of Lamía, central Greece. This morph is somewhat reminiscent superficially of *Polyommatus (Lysandra) hispanus* (Herrich-Schäffer, 1851) and inhabits the Pelopónnisos, central Greece and the central and western part of northern Greece, while the second morph, described as “*Lysandra philippi*” by Brown & Coutsis (1978: 201–206) and quite similar superficially to nominotypical *P. (L.) coridon*, inhabits the eastern part of northern Greece. It has also been reported to the first author that on Mt. Vérmio, central part of northern Greece, both these morphs, as well as intermediates, fly together (Ichtiároglou, pers. comm.).

Recently a number of chromosomal fixations relating to both these morphs were made by the first author and their respective chromosome numbers and karyotypes were determined and studied by the second author. The reason for this endeavour was the investigation of the true taxonomic status of *philippi*, as well as its cytological relationship to *graecus*. The method used for the preparation of the chromosomes is described in Olivier *et al.* (1999).

The *philippi*-morph

Four chromosome preparations of this morph were examined from 2 localities: JC99034 and JC99039, both Greece, Makedonía, Dráma district, Mt. Falakró, 1600–1900m, 6.VIII.1999; JC99044 and JC99045, both Greece, Makedonía, Kavála district, Mt. Pangéo, 1600–1800m, 8.VIII.1999 (type locality of *Lysandra philippi*).

In the case of JC99034 six cysts were found carrying 13 metaphase *MI* and 4 metaphase *MII* cells. The karyotype was found to be asymmetric and possessing a single, outstandingly large bivalent in the centre of the plate, surrounded by middle-sized bivalents of gradually decreasing size (Pl. 1). The large bivalent is heterochromatic and shows positive pycnosis at its edges, perhaps mainly due to a higher degree of C-heterochromatin condensation. The shape of this bivalent varies from rounded to elongated and at times even appears as a conjugation of two univalents divided between them by a small gap, probably suggesting that the process of chiasmata separation develops fast in this bivalent. The middle-sized bivalents are, as a rule, elongated and homochromatic in *MII*, but may show slightly variable pycnosis to dye adhesion in *MI*. These bivalents tend to form small associations of 2-3 elements, in the pattern of small chains. Occasionally one or two B univalents may also be present in *MI* plates, either as attachments to middle-sized bivalents, or as separate elements, usually located close to the center of the metaphase plate; this, however, may also be due to the splitting of bivalents into two univalents that appear as B's. The chromosome

number of clearly legible cells was found to be in certain cases $n=88$, while in others $n=90$, thus giving evidence to the polymorphic character of the karyotype of this morph.

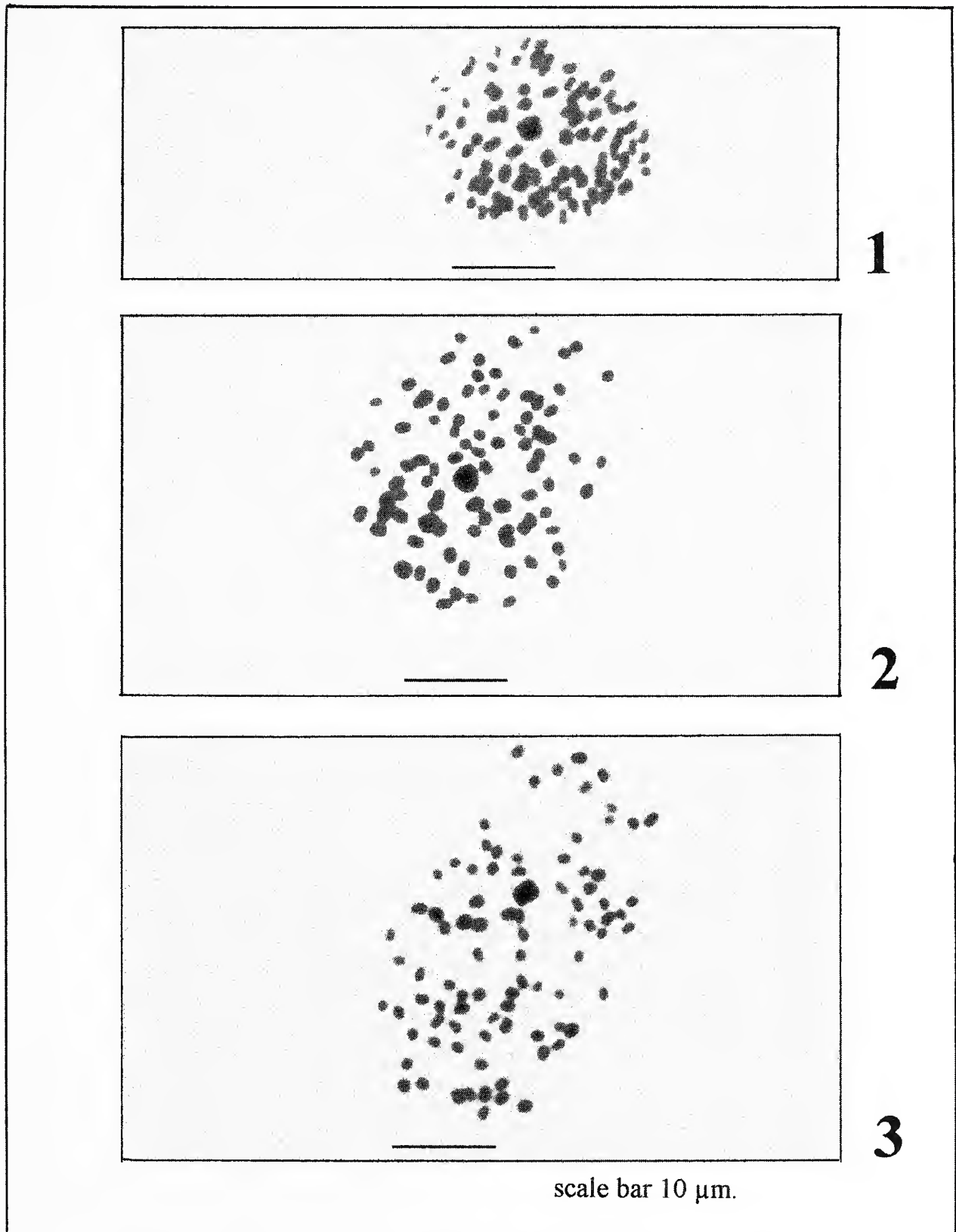

Plate 1: Karyotype of *Polyommatus (Lysandra) coridon* (Poda, 1761), morph *philippi* (Brown & Coutsis, 1978), Greece, Makedonía, Dráma district, Mt. Falakró, 1600–1900m, 06.VIII.1999. Prep. No. JC99034. 1.– *MI*, $n=90$, 2.– *MI*, $n=89$, 3.– *MI*, $n=88$ (photographs by JDP).

In the case of JC99039 one *MI* plate and two cysts of apyrene sperm were found. The general appearance of that single plate is similar to that of the plates of JC99034, showing a single, centrally placed, large bivalent, surrounded by a multitude of middle-sized ones, but the spreading of the chromosomes was not good enough to allow precise counting.

In JC99044, a small number of cells in anaphase *AII*, one cell in metaphase *MI* and many cysts of apyrene sperm were found, perhaps denoting the old age of the specimen at hand. The chromosome number of the single *MI* cell was found to be $n \approx 90$ (overlapping of certain of the bivalents made precise counting impossible). A point of interest is that the centrally placed large bivalent was found to be smaller than its counterpart in preparations JC99034 and JC99039, but the possible significance of this cannot be understood and discussed on the basis of just that single available plate.

In JC99045 three cysts were found containing nine metaphase *MII* cells and a single *MI* cell, as well as a number of cysts containing cells of apyrene sperm and many spermatids. It was not possible to determine chromosome number, as the *MII* plates were not suitable for counting, the *MI* plate was in polar view and the apyrene spermatocytes showed irregular divisions.

The *graecus*-morph

Eight chromosome preparations of this morph were examined from 2 localities: JC98013, JC98015, JC98016, JC98027 and JC98028, all Greece, Ípiros, South Píndos Mts, east side of Mt. Tzoumérka, 1400–1600m, 11.VIII.1998; JC98006, JC98008 and JC98026, all Greece, Stereá Ellás, Mt. Vardoúsia, 1800–2000m, 23.VII.1998.

JC98013 included 10 very clear metaphase *MI* plates. In nine out of these, the chromosome number was found to be $n=93$ (Pl. 2). One of the plates showed $n=94$, consisting of 92 bivalents and 2 univalents, the latter of which may have derived from the splitting of a single bivalent, probably due to its chromosome holocentricity. A single outstandingly large, isopycnically stained, oval or bent bivalent is placed at the centre of the metaphase plate and is surrounded by middle-sized bivalents of gradually diminishing size, the smallest of which are situated at the edge of the metaphase plate. Five of the middle-sized bivalents often show telomeric associations.

In JC98015, there were three *MI* plates, all showing $n=93$ and the karyotype was found to be the same as in JC98013.

In JC98016, no spermatocyte divisions appeared in evidence.

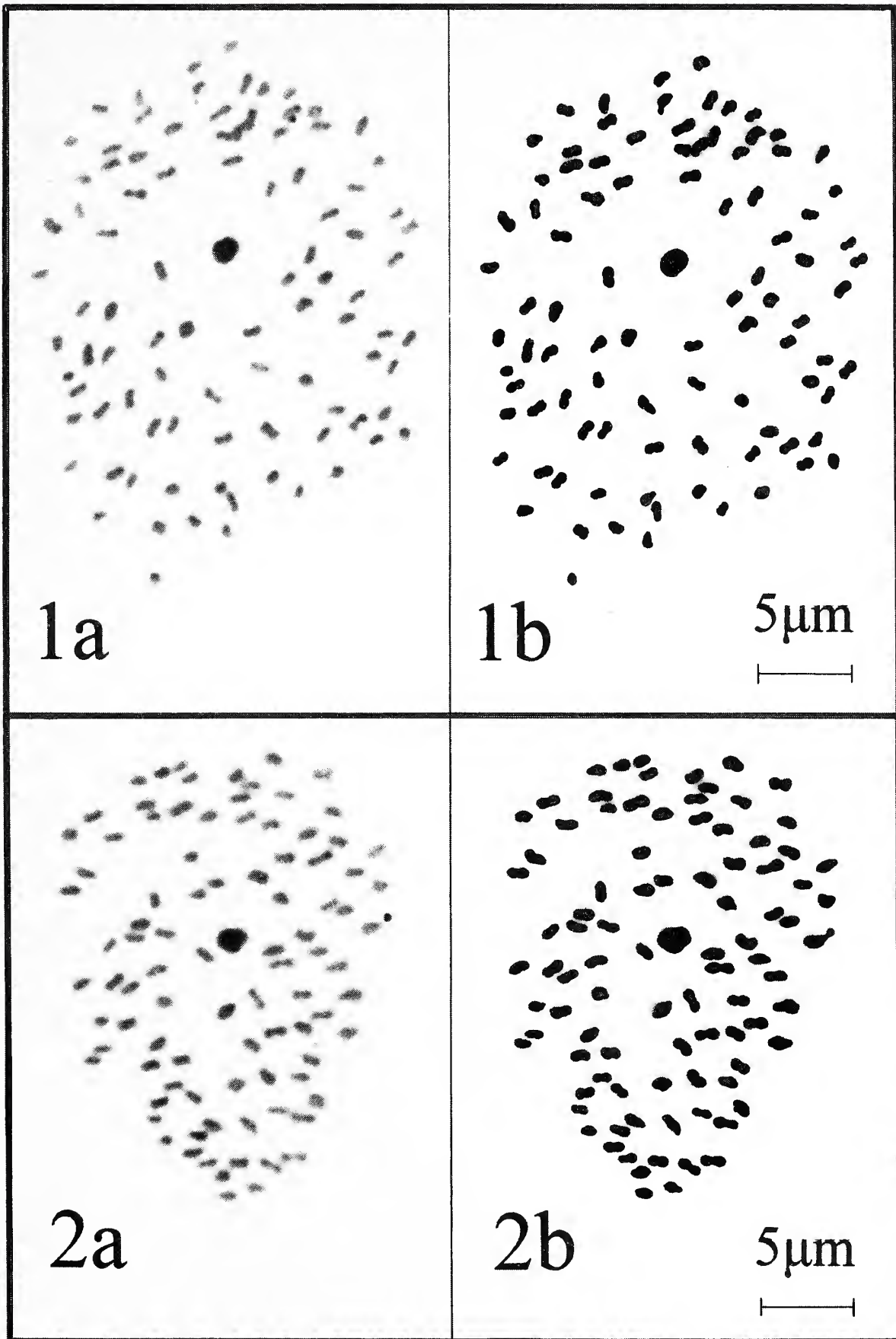

Plate 2: Figs 1–2. Karyotype of *Polyommatus (Lysandra) coridon* (Poda, 1761), morph *graecus* (Heyne, [1895]). Greece, Ípiros, South Píndos Mts, east side of Mt. Tzoumérka, 1400–1600m, 11.VIII.1998. Prep. No. JC98013. MI, $n=93$ (a. Photograph of chromosomes, – b. Interpretative drawing of chromosomes) (Photographs by JDP, drawings by JGC).

In JC98027, twenty prometaphase plates were located, as well as three metaphase *MI* and one metaphase *MII* plates. The chromosome number was determined as $n=90$ in one *MI* plate, $n=ca. 88-89$ in a second one, $n=ca. 86-88$ in a third one and $n=ca. 89-90$ in the single *MII* plate. The karyotype was the same as in JC98013.

In JC98028, one metaphase *MI* plate and two meiotic prometaphase plates were encountered. The single *MI* plate showed $n=ca. 87-88$, while the prometaphase plates showed $n=ca. 86-87$. The karyotype was found to be the same as in JC98013.

In JC98006, three metaphase *MI* and two prometaphase plates were found. The chromosome number was determined as $n=93$. The karyotype was the same as in JC98013.

In JC98008, no divisions were observed at all.

In JC98026, five prometaphase plates were observable and a further three metaphase plates were in polar view, none of which were suitable for counting.

Legend of plate 3:

Figs. 1–12 *Polyommatus (Lysandra) coridon* (Poda, 1761), morph *philippi* (Brown & Coutsis, 1978)

1–6 uppersides, 7–9 undersides

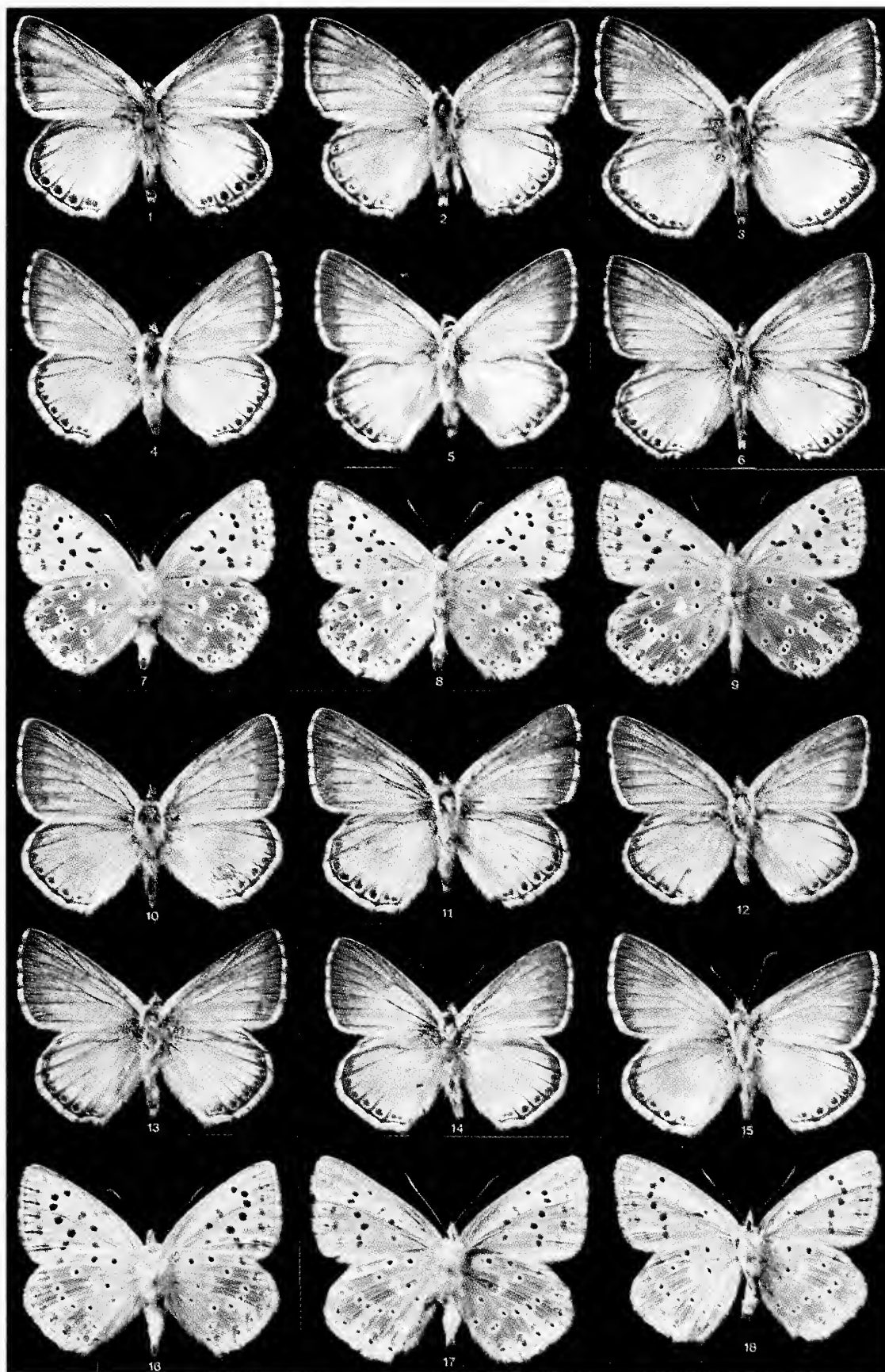
1. Greece, Kavála District, Mt. Pangéon, 1700 m, 20.VIII.1996, leg. D. van der Poorten.
2. Greece, Kavála District, Mt. Pangéon, 1650 m, 04.VIII.1993, leg. T. W. Tolman.
3. Greece, Kavála District, Mt. Pangéon, 1500 m, 19.VIII.1986, leg. D. van der Poorten.
- 4, 7. Greece, Dráma District, Mt. Phalakrón, 1400 m, 13.VII.1981, leg. D. van der Poorten.
- 5, 8. Greece, Dráma District, Granítis, 700 m, 30.VII.1986, leg. D. van der Poorten.
- 6, 9. Idem.

Figs. 10–18 *Polyommatus (Lysandra) coridon* (Poda, 1761), morph *graecus* (Heyne, [1895]).

10–15 uppersides, 16–18 undersides

10. Greece, Imathía District, Mt. Vérmion, 1150 m, 20.VII.1985, leg. J. Dils.
 11. Greece, Evritanía District, Mt. Timfristós, 1600 m, 17.VII.1984, leg. D. van der Poorten.
 12. Greece, Fthiótis District, Mt. Íti, 1700 m, 06.VIII.1986, leg. D. van der Poorten.
 - 13, 16. Greece, Tríkala District, Katára Pass, 1750 m, 18.VII.1981, leg. D. van der Poorten.
 - 14, 17. Greece, Kastoriá District, Hrisí, 750 m, 13.VIII.1988, leg. J. Dils.
 - 15, 18. Greece, Kastoriá District, Epáno Aréna, 1700 m, 13.VIII.1986, leg. J. Dils.
- (All in coll. VLCA, Vlaamse Lepidoptera Collection Antwerpen).

Plate 3

Discussion

The chromosome number of the *philippi*-morph from Mt. Falakró was determined to be $n=88-90$, suggesting a slight degree of polymorphism, while a single preparation of the same morph from Mt. Pangéo (type locality of *philippi*) showed this number to be $n=ca. 90$. In both cases the haploid chromosome number was found to be comprised within the limits of the already known chromosome number of *coridon* (i.e. $n=87-92$, cf. de Lesse 1969, 1970), and also to be totally different from the number determined for *philippi* by Brown & Coutsis (1978) as being $n=20-26$ (attributable, no doubt, to a lapsus calibrae), a condition which had formed the basis for differentiating specifically *philippi* from *coridon*. In addition to this, the karyotype of *philippi* was found to be the same as that of *coridon* (a single large, centrally placed bivalent surrounded by small bivalents). In view of these findings the status of the nominal taxon *Lysandra philippi* as a junior subjective synonym of *Papilio coridon* Poda, 1761, as established by Schurian (1988: 130), is confirmed. The slight differences observed between the karyotypes of material from the Mt. Falakró and Mt. Pangéo populations, based on but a few examples, should not at present be considered as indicative of any taxonomic differentiation between them.

The haploid chromosome number of the *graecus*-morph was, in most cases, clearly found to be $n=93$ and in one instance even $n=94$, the latter consisting of 92 bivalents and two univalents that most probably were derived from the splitting of a single bivalent. Other counts, based on approximations due to visual indistinctness that stemmed from poor focusing or overlapping of elements, placed this number at $n=ca. 86$ to $n=ca. 90$. In either case these values fall very close to be within the limits of the known haploid chromosome number of *coridon* ($n=87-92$). As with *philippi*, the karyotype was found to be the same as that of *coridon*.

The difference in chromosome number between *philippi* ($n=88-90$) and *graecus* ($n=93$) in such high chromosome number karyotypes is probably too small to be of any taxonomic significance. Furthermore, in view of the fact that these two morphs share the same karyotype with nominotypical *coridon*, that they have been found flying together along with intermediates and that *coridon* is known to exhibit a slight degree of geographic variation in its high chromosome number as well as in superficial characters, it is suggested that at present, and pending more information on the subject, both *philippi* and *graecus* should be considered as mere colour forms of nominotypical *P. coridon*.

References

- Brown, J., & Coutsis, J. G., 1978. Two newly discovered Lycaenid Butterflies (Lepidoptera: Lycaenidae) from Greece with notes on allied species. — *Entomologist's Gaz.* **29**(4): 201–213.
- de Lesse, H., 1969. Le nombre de chromosomes dans le groupe de *Lysandra coridon* [Lep. Lycaenidae]. — *Annls Soc.ent.Fr.* (N. S.) **5**(2): 469–522, 2 pls coul.
- de Lesse, H., 1970. Les nombres de chromosomes à l'appui d'une systématique du groupe de *Lysandra coridon* [Lycaenidae]. — *Alexanor* **6**(5): 203–226, pls. coul. XIII–XIV.
- Phegea* **29** (2) (1.VI.2001): 70

- Hemming, A. F., 1931. On the Dates of Publication of F. Rühl's 'Die palaearktischen Grossschmetterlinge und ihre Naturgeschichte.'. — *Ann.Mag.nat.Hist.* (10)8: 405–406.
- Olivier, A., Puplesiene, J., van der Poorten, D., De Prins, W. & Wiemers, M., 1999. Revision of some taxa of the *Polyommatus (Agrodiaetus) transcaspicus* group with description of a new species from Central Anatolia (Lepidoptera: Lycaenidae). — *Phegea* 27(1): 1–24.
- Rühl, F. & Heyne, A., 1892–1895. Die palaearktischen Grossschmetterlinge und ihre Naturgeschichte. Erster Band: – Tagfalter; Rühl, F.: S. 1–384 (1892–1893). Fortgesetzt von Heyne, A.: S. 385–857 (1893–1895). — Ernst Heyne, Leipzig, in 16 Lieferungen, 857 S.: (1–2): Titel S., Vorwort, 1–6, 7–112, (1892); (3): 113–160, (1893); (4): 161–224, (1893); (5): 225–288, (1893); (6): 289–336, (1893); (7): 337–384, (1893); (8): 385–432, (1893); (9): 433–480, (1893); (10): 481–528, (1894); (11): 529–576, (1894); (12): 577–624, (1894); (13): 625–672, (1895); (14): 673–720, (1895); (15): 721–768, (1895); (16, Schluss Band 1): 769–857, (1895).
- Schurian, K. G., 1988. Neueinteilung des Subgenus *Lysandra* der Gattung *Polyommatus* Latreille (Lepidoptera: Lycaenidae). — *Ent.Z.,Frankf.a.M.* 98(10): 129–144.

Boekbespreking

Andersen, N. M. (ed.): *Insect Systematics & Evolution*.

17 × 24 cm, An international Journal of Systematic Entomology, 4 nummers per jaar (minimum 480 p.), gepubliceerd door de Scandinavian Society of Entomology, te bestellen bij Apollo Books, Kirkeby Sand 19, DK-5771 Stenstrup, Denmark (ISSN: 0013-8711).

Het bekende tijdschrift *Entomologica scandinavica* veranderde onlangs zijn naam in *Insect Systematics & Evolution* om aan te geven dat zowel het auteurschap, het lezerspubliek als de inhoud niet beperkt hoeven te worden tot Skandinavië. Sinds 1995 trouwens werden de meeste gepubliceerde artikels geschreven door Amerikanen. Aan de layout werd slechts weinig veranderd.

Het tijdschrift is vooral bedoeld voor artikels over systematische entomologie en evolutiebiologie. Vooral fylogenetische reconstructies en discussies over evolutie verdienen bijzondere aandacht. Daarnaast blijft uiteraard plaats behouden voor de eerder traditionele artikels over taxonomie, vergelijkende morfologie, biogeografie en ecologie, maar liefst steeds in verband met systematiek en evolutiebiologie. Entomologie wordt traditioneel opgevat als studie van de insecten, maar ook van spinachtigen, hooiwagens, mijten, duizendpoten en miljoenpoten, en dit uit alle geografische regio's.

Naast een gewoon abonnement (DKK 1335,- voor volume 32, 2001), is het mogelijk om een "Reprints abonnement" te nemen, de zogenaamde "group subscription". Men ontvangt dan enkel de artikels over het bepaalde onderwerp waarvoor men heeft ingeschreven. De prijs voor een dergelijke group subscription bedraagt DKK 2,- per pagina. De volgende 10 groepen zijn voorzien: algemene entomologie, Coleoptera (incl. Strepsiptera), Lepidoptera, Hymenoptera, Hemiptera (incl. Psocoptera, Phthiraptera en Thysanoptera), Diptera (incl. Siphonaptera), voornamelijk aquatische taxa (Ephemeroptera, Odonata, Plecoptera, Neuroptera, Mecoptera, Trichoptera + aquatische soorten uit de andere groepen), voornamelijk bodembewonende taxa (Pauropoda, Diplopoda, Symphyla, Chilopoda, Collembola, Diplura, Protura enz.), Arachnida en Orthopteroidea.

De kwaliteit van de inhoud wordt gewaarborgd door een strikt systeem van referees en de kwaliteit van het eindproduct door een hoge drukkwaliteit, een verzorgde layout en een groot aantal tekeningen, diagrammen en fotomateriaal.

Meer informatie vindt men op het internet: www.zmuc.ku.dk/entoweb/insysevo. Daar bevindt zich ook de inhoud van de laatste 5 jaargangen, alsook abstracts van de artikels die trouwens kunnen gedownload worden.

W. De Prins

***Buszkoiana capnodactylus*, une nouvelle espèce pour la faune belge (Lepidoptera: Pterophoridae)**

R. Spronck

Samenvatting. *Buszkoiana capnodactylus*, een nieuwe soort voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Pterophoridae)

Op 16 juni 1997 werd het eerste Belgische exemplaar van *Buszkoiana capnodactylus* (Zeller, 1841) verzameld te Visé (provincie Luik). De soort komt er geregeld voor in een biotoop met *Petasites hybridus*, de voedselplant van de rups.

Abstract. *Buszkoiana capnodactylus*, a new species for the Belgian fauna (Lepidoptera: Pterophoridae)

On 16 June 1997 the first Belgian specimen of *Buszkoiana capnodactylus* (Zeller, 1841) was caught at Visé (province of Liège). The species has a well established population there in a biotope with *Petasites hybridus*, the larval foodplant.

Key words: *Buszkoiana capnodactylus* – faunistics – Belgium.

Spronck, R.: rue Porte de Souvré 33, B-4600 Visé.

Le 16 juin 1997, alors que j'étais à la recherche de microlépidoptères dans les environs de Visé, mon attention fut attirée par l'envol d'un ptérophoride que je m'empressai de capturer. A ma grande surprise, cette espèce ne m'était pas connue et était très caractéristique. Continuant mes recherches, j'en fis encore lever un deuxième exemplaire qui disparut immédiatement au milieu des pétasites et que je ne retrouvai jamais.

De retour à la maison, je m'empressai de consulter le livre *Microlepidoptera of Europe* par C. Gielis (1996) et je n'éprouvai aucune difficulté à identifier l'espèce que je venais de capturer: *Buszkoiana capnodactylus* (Zeller, 1841).

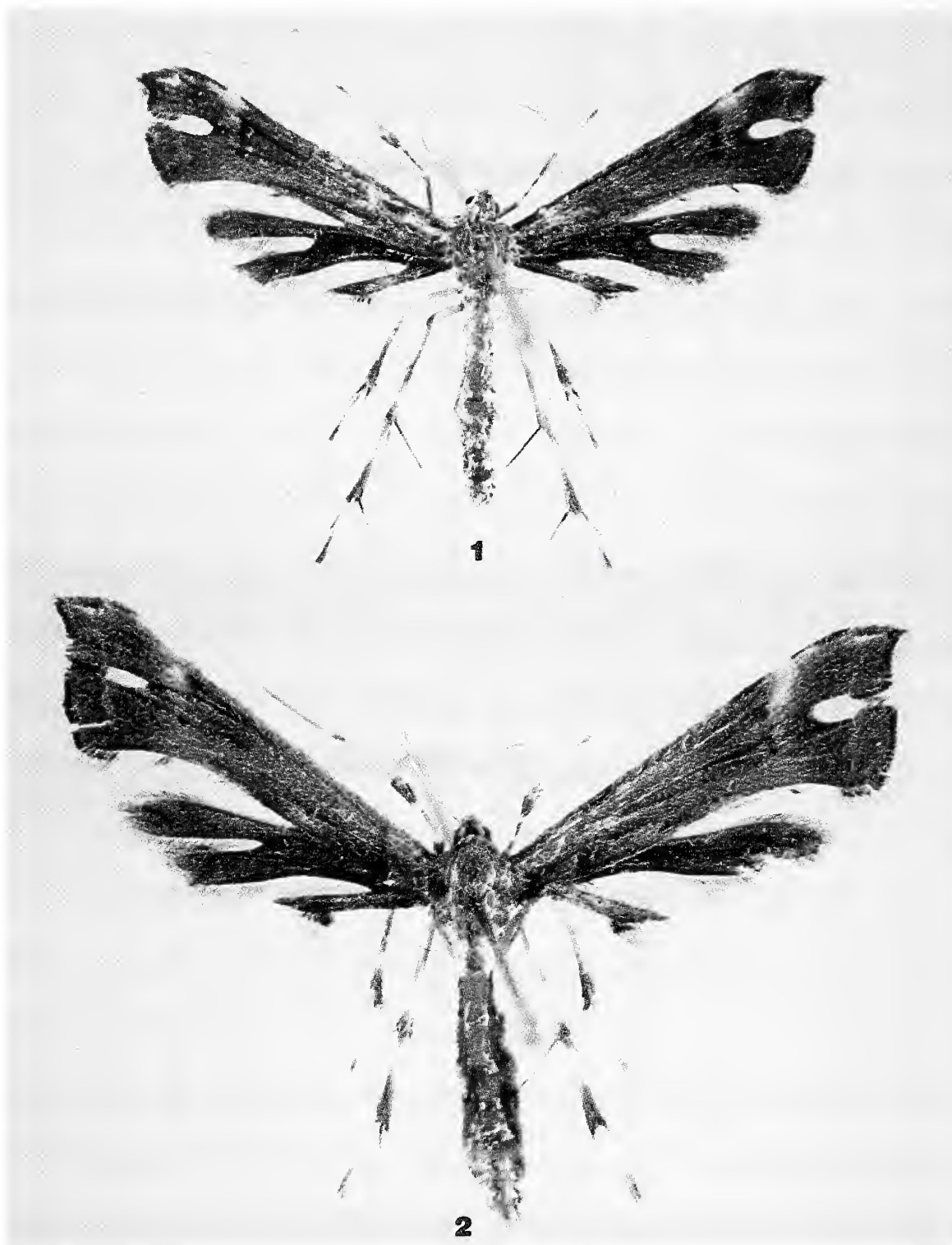
Mais plus intéressant encore en compulsant le Catalogue des lépidoptères de Belgique de W. De Prins (1998), cette espèce n'était pas mentionnée de Belgique et est donc nouvelle pour notre faune.

Je retournai au même endroit le 20-06-1997 et je capturai encore 1 mâle.

En 1998, mes investigations s'établirent du 29 mai au 8 juin et l'espèce était très bien représentée dans toute la zone prospectée. En 1999, je capturai le 3 juin 2 mâles et 1 femelle et cela me permettait de vérifier la présence bien établie de cette espèce dans ce biotope caractéristique. En 2000, je suis allé fin juin et je n'ai pas vu d'exemplaires: sa période de vol était probablement terminée.

Biologie

Cette espèce vole de fin mai à juillet. Elle fréquente les biotopes où pousse sa plante nourricière *Petasites hybridus* P. Gaertner, Meyer et Scherb. (pétasite officinale). Cette plante est inféodée aux milieux humides souvent ombragés, le long des ruisseaux en bordure de marécages (Lambinon *et al.* 1992).

Figures 1–2: *Buszkoiana capnodactylus* (Zeller, 1841), Belgique, Province de Liège, Environs de Visé, 29.V.1998, 1. – ♂, 2. – ♀, leg. et coll. R. Spronck (Photos C. Warnotte).

Le papillon se cache à l'intérieur des touffes formées par les grandes feuilles de la plante et est ainsi à l'abri des prédateurs. Sa larve mange les parties basses des tiges.

B. capnodactylus ne présente aucune difficulté quant à son identification: c'est une espèce de grande taille (mâle 20mm, femelle 25mm) présentant un dimorphisme sexuel: le mâle étant de teinte plus foncée que la femelle.

Répartition

B. capnodactylus est répertorié de: Bulgarie, Allemagne, Autriche, Danemark, Hongrie, Italie, Pays-Bas, Pologne, Russie, Slovaquie, Suède, Tchéquie, Yougoslavie (Bigot & Picard 1996, Gielis 1996), également de Turquie (Hannemann 1977). A remarquer que cette espèce n'est pas signalée de France (Leraut 1997).

En Hollande, l'espèce a été prise par G. Langohr en 4 exemplaires en 1973 et 1974 dans 3 endroits différents du Sud-Limbourg (Kuchlein 1993).

Références

- Bigot, L. & Picard, J., 1996. Family Pterophoridae, in Karsholt, O & Razowski, J, (eds.). *The Lepidoptera of Europe. A Distributional Checklist*. — Apollo Books, Stenstrup, Denmark.
- De Prins, W., 1998. Catalogue of the Lepidoptera of Belgium. — *Documents de Travail de l'I.R.Sc.N.B.* **92**: 1–236.
- Gielis, C., 1996. *Microlepidoptera of Europe, Volume 1: Pterophoridae*. — Apollo Books, Stenstrup, Denmark.
- Hannemann, H.-J., 1977. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera III. Federmotten (Pterophoridae) Gespinnstmotten (Yponomeutidae) Echte Motten (Tineidae). — *Die Tierwelt Deutschlands* **63**, VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, 275 pp., 17 plates.
- Kuchlein, J. H., 1993. *De kleine vlinders, Handboek voor de faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera*. — Pudoc, Wageningen, 715p.
- Lambinon J., De Langhe, J. E., Delvosalle, L. & Duvigneaud, J., 1992. *Nouvelle Flore de la Belgique, du Grand-Duché de Luxembourg, du Nord de la France et des Régions voisines (Pteridophytes et Spermatophytes)* 4e édition. — Éditions du Patrimoine du Jardin botanique national de Belgique, Meise.
- Leraut, P., 1997. *Liste Systématique et Synonymique des Lépidoptères de France, Belgique et Corse* (2e édition). — Supplément à Alexanor.

Boekbespreking

Flechtner, G., Dorow, W. H. O. & Kopelke, J.-P.: *Naturwaldreservate in Hessen No. 5/2.1. Niddahänge östlich Rudigshain. Zoologische Untersuchungen 1990–1992.*

17 × 24 cm, 745 p., talrijke tabellen en tekstfiguren, Mitteilungen der Hessischen Landesförstverwaltung 32: 1–746, te bestellen bij Forschungsinstitut Senckenberg, Abt. Schriftentausch, Senckenberganlage 25, D-60325 Frankfurt-am-Main (wdorow@sng.uni-frankfurt.de), paperback, 1999, DEM 45,- (ISBN 3-89051-224-0).

De Hessische regering heeft 30 bosreservaten opgericht, en in een langdurig project worden daarin de biodiversiteit en successie bestudeerd. In het meeste van deze reservaten is elke vorm van landbouw verboden. Het Forschungsinstitut und Naturmuseum Senckenberg heeft het zoologisch gedeelte van de hele studie in 1990 overgenomen. Gedurende twee jaar werden twee reservaten intensief onderzocht met een breed gamma aan vallen en door middel van handvangsten. Al het verzamelde materiaal werd tot op de orde nauwkeurig gedetermineerd en opgeslagen in de museumcollectie. Vele groepen werden nadien in meer detail bestudeerd en uitgebreide verslagen zullen gepubliceerd worden met het oog op de kwalitatieve aspecten van de inventarisatie van deze natuurrezervaten. Andere groepen zullen in een later stadium aan bod komen naargelang er honoraire medewerkers worden gevonden.

Het eerste deel van het omvangrijke rapport is vastgelegd in deze publicatie. Het behandelt de fauna van een beukenbos in de bergachtige streek rond de Vogelsberg. Niet minder dan 2328 soorten werden vastgesteld, waaronder een nieuwe voor Duitsland, 40 nieuwe voor Hessen en 138 nieuwe voor de Vogelsberg streek. Naar schatting leven er in dit bos van 73,7 ha groot, zo'n 4500 soorten, wat 10% van de Duitse fauna uitmaakt. Deze studie toont aan dat in Midden-Europese bossen meer soorten voorkomen dan door de meeste wetenschappers wordt aangenomen.

Na een inleiding met algemene gegevens over medewerkers, beschrijving van het onderzochte gebied en methoden, volgt een uitgebreid overzicht van de fauna van dit beukenbos. Afzonderlijke hoofdstukken zijn gewijd aan: Lumbricidae, Araneae, Opiliones, Heteroptera, Auchenorrhyncha, Sternorrhyncha, Hymenoptera Aculeata, Mecoptera en Lepidoptera. Telkens wordt een korte inleiding over de groep gegeven, en verder volgen soortenlijsten, besprekingen per soort (bij grote groepen alleen van de belangrijkste soorten), en allerlei statistische bedenkingen. De publicatie bevat dan ook een groot aantal tabellen waarin de gegevens op kwantitatieve wijze worden gewaardeerd.

Het tweede deel van dit rapport wordt binnenkort verwacht; het zal de grote groep kevers bevatten (550 pagina's), alsook de Vertebraten en de volledige soortenlijst met een waardering van hun betekenis in de natuurbescherming. De prijs is dezelfde als voor het eerste deel. Meer inlichtingen zijn te vinden op het internetadres: senckenberg.uni-frankfurt.de/fis/pro1.htm.

Het boek is keurig uitgegeven en de donkerbruine inkt (i.p.v. het gebruikelijke zwart) stoort helemaal niet. De kleurenfoto's zijn van goede kwaliteit.

W. De Prins

Het voorkomen van *Chernes hahni* in Nederland bevestigd (Arachnida: Pseudoscorpiones)

Hans Henderickx

Abstract. The occurrence of *Chernes hahni* in The Netherlands confirmed (Arachnida: Pseudoscorpiones)

On 2 April 2000, a female of *Chernes hahni* (C. L. Koch, 1839) was found on a tree trunc (*Populus × canadensis*) at Bieschbosch (The Netherlands, Made). This record confirms the presence of that species in The Netherlands.

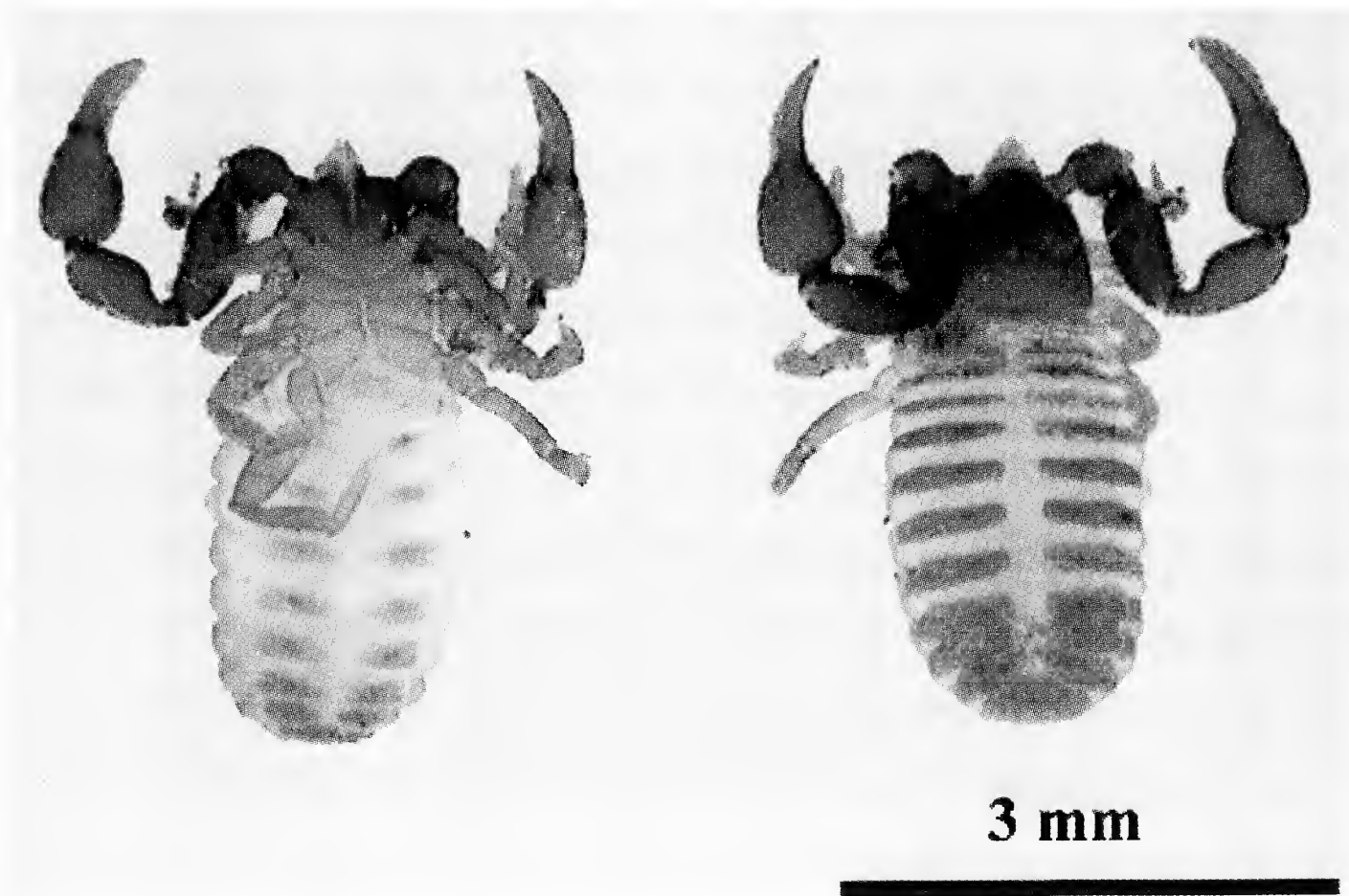
Résumé. La présence de *Chernes hahni* aux Pays-Bas confirmée (Arachnida: Pseudoscorpiones)

Le 2 avril 2000 une femelle de *Chernes hahni* (C. L. Koch, 1839) fut trouvée sur le tronc d'un arbre (*Populus × canadensis*) dans le Bieschbosch (Pays-Bas, Made). Cette mention confirme la présence de cette espèce de pseudoscorpion aux Pays-Bas.

Key words: *Chernes hahni* – The Netherlands – faunistics.

Henderickx, H.: Hemelrijkstraat 4, B-2400 Mol.

Op 2 april 2000 trof W. de Nijs tijdens het nachtelijk onderzoek van boomstammen een pseudoschorpioen aan op canadapopulier (*Populus × canadensis*) in de Bieschbosch op de Hofmansplaat (Nederland, Made).

Figuur 1: *Chernes hahni* (C. L. Koch, 1839), Nederland, Made, Bieschbosch, Hofmansplaat, 2 april 2000, leg. W. de Nijs.

Het exemplaar bevond zich op ongeveer een meter hoogte op de voet van een zeer dikke boom. Het bleek te gaan om een vrouwtje van *Chernes hahni* (C. L. Koch, 1839), een soort waarvan het voorkomen in Nederland betwijfeld werd. Alleen in de lijst van Harvey (1990) wordt “The Netherlands” vermeld, maar van Helsdingen (1996, persoonlijke mededeling) en Berg (1999, persoonlijke mededeling) melden slechts één *Chernes* uit Nederland: *C. cimicoides* (Fabricius, 1793).

Wellicht worden beide verwante soorten vaak met elkaar verward. In Engeland komt *C. hahni* waarschijnlijk niet voor. Mark Judson (persoonlijke mededeling) trof geen Engelse exemplaren aan in de collecties. *C. hahni* werd aanvankelijk niet opgenomen in de lijst van de Belgische pseudoscorpionen (Henderickx 1999) tot morfologisch onderzoek uitwees dat alle onderzochte Belgische *C. cimicoides* exemplaren tot *C. hahni* behoorden (Henderickx & Vets 1999).

Dankwoord

Met dank aan Dr. Paul van Wielink die de pseudoscorpionen van nachtelijk boomstamonderzoek aan de auteur bezorgde en aan Vik Vets voor de waardevolle commentaar.

Literatuur

- Harvey, M., 1990. *Catalogue of the Pseudoscorpionida*. — Manchester University Press, Manchester and New York, 726 pp.
- Henderickx, H., 1999. Naamlijst van de Belgische pseudoscorpionen (Arachnida Pseudoscorpionida). — *Bulletin de la Société royale belge d'Entomologie* **135**(I–VI): 66–71.
- Henderickx, H. & Vets, V., 1999. *Chernes hahni*, een nieuwe pseudoscorpioen voor België en Luxemburg (Arachnida: Pseudoscorpiones). — *Phegea* **27**(4): 117–121.

Tephritis cometa (Diptera: Tephritidae): first record for Flanders and Belgium

Nobby Thys

Samenvatting. *Tephritis cometa* (Diptera: Tephritidae): eerste vermelding voor Vlaanderen en België

Op 20.V.1999 werden 3 mannetjes van *Tephritis cometa* (Loew, 1840) gesleekt op bloemhoofdjes van *Cirsium palustre* (Kale jonker) in een grasland nabij een bos te Tessenderlo (Limburg). Dit betreft de eerste vangst van deze soort in Vlaanderen en België.

Résumé. *Tephritis cometa* (Diptera: Tephritidae): première mention pour la Flandre et la Belgique

Le 20.V.1999 3 mâles de *Tephritis cometa* (Loew, 1840) furent capturés sur les fleurs de *Cirsium palustre* dans une prairie proche d'une forêt dans le village de Tessenderlo (Limbourg). Il s'agit de la première capture en Flandre et pour toute la Belgique.

Key words: *Tephritis cometa* – Belgium – Flanders – faunistics.

Thys, N.: Berghoekstraat 6, B-3012 Wilsele-Putkapel (nobby.thys@wielewaal.be).

On 20.V.1999 3 males of *Tephritis cometa* (Loew, 1840) were caught by sweeping the capitulum of *Cirsium palustre* in a grassland near a forest at Tessenderlo (prov. of Limburg) (UTM: FS513590).

T. cometa is distributed throughout the Palaearctic region. Larvae are found in the capitulum of *Cirsium arvense* and *Cirsium palustre* (cf. White 1988).

The "Catalogue of the Diptera of Belgium" (Grootaert, De Bruyn & De Meyer 1991) does not mention this species for Belgium. B. van Aartsen noticed that in the "Atlas provisoire des Insectes de Belgique" (Leclercq 1971), the distribution map shows a spot near Bergen (?) (prov. of Henegouwen), and according to the text, there were no captures mentioned before. The capture or observation probably dates from before 1950 and the origin could not be traced.

Approximately 8 records of *T. cometa* are known from the South and Central part of The Netherlands (B. van Aartsen, pers. comm.). Séguy (1934) mentions 6 localities of *T. cometa* in France. *T. cometa* is also known from South-East England and East Anglia (White 1988).

Acknowledgements

Dr. P. Grootaert (K.B.I.N., dept. entomologie) and B. van Aartsen (Universiteit van Amsterdam, Zoölogisch Museum) kindly provided some information. The latter also confirmed the identification and read the manuscript.

References

Grootaert, P., De Bruyn, L. & De Meyer, M., 1991. Catalogue of the Diptera of Belgium. — *Studiedocumenten van het K.B.I.N.* **70**: 1–338.

- Leclercq, J., 1971. Trypetidae. — In: *Atlas provisoire des Insectes de Belgique*. Centre des Recherches Agronomiques de Gembloux.
- Séguy, 1934. Diptères Brachycères. — *Faune de France* 28. Editions Lechevalier, Paris..
- White, I. M., 1988. Tephritid flies. Diptera: Tephritidae. — *Handbooks for the Identification of British Insects* X(5a), London, 134 pp.

Inhoud:

Coutsis, J. C., De Prins, J. & De Prins, W.: The chromosome number and karyotype of the two morphs of <i>Polyommatus (Lysandra) coridon</i> from Greece (Lepidoptera: Lycaenidae).....	63
Henderickx, H.: Het voorkomen van <i>Chernes hahni</i> in Nederland bevestigd (Arachnida: Pseudoscorpiones).....	77
Spronck, R.: <i>Buszkoiana capnodactylus</i> , une nouvelle espèce pour la faune belge (Lepidoptera: Pterophoridae)	73
Thys, N.: <i>Tephritis cometa</i> (Diptera: Tephritidae): first record for Flanders and Belgium.....	79
Vanholder, B.: Trekvlinders in 2000, zeventiende jaarverslag (Lepidoptera).....	41
Boekbesprekingen	72, 76